

अध्याय एक

शोधपरिचय

१.१ शोधशीर्षक

यस अध्ययनको शीर्षक 'अन्तर्मनको यात्रा' संस्मरणात्मक कृतिमा अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रणको अध्ययन रहेको छ ।

१.२ शोधप्रयोजन

प्रस्तुत शोधपत्र त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षा विभागअन्तर्गत स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको नेपा. शि. ५९८ पाठ्यांशको उद्देश्य पूरा गर्ने प्रयोजनका लागि रहेको छ ।

१.३ समस्याकथन

अनुसन्धानको निम्ति छनोट गरिएको कुनै अनुसन्धेय विषयवस्तुलाई नै समस्याको रूपमा प्रस्तुत गरिन्छ । चयन गरिएको शोधशीर्षकअन्तर्गत मुख्यमुख्य समस्या अथवा अनुसन्धानको विषयवस्तु भन्ने बुझ्नु पर्दछ । (शर्मा र लुइँटेल, २०५२ : १७)

आजको समय सामाजिक-सांस्कृतिकका साथै भाषिक मिश्रणको युग हो । विश्वव्यापीकरण या विविध भाषाभाषीको अन्तरमिश्रित बसोबासका कारणले एक भाषा अर्को भाषाको प्रभावबाट अछुतो रहन सक्दैन । मानवीय सामाजिक आवश्यकता पूरा गर्न मानिस द्विभाषिक र बहुभाषिक नभई रहन सक्दैन । विचार विनिमयका लागि विविध भाषिक पृष्ठभूमिका मानिससँग आफ्नो अभिव्यक्तिका क्रममा अर्को भाषाका शब्द, पदावली, उपवाक्य, वाक्य, अनुच्छेद व्यवस्थाका तहमा भाषिक कोडहरू मिसाएर प्रयोग गर्ने प्रक्रियालाई कोड मिश्रणको रूपमा लिइन्छ । साथै विषयको प्रकृतिअनुसार एउटा सङ्कथन तहमा पनि एकभन्दा बढी भाषाको वा भाषिक भेदको वैकल्पिक प्रयोगलाई कोड परिवर्तनको रूपमा लिइन्छ । कोड मिश्रण र कोड परिवर्तन भाषाको ज्ञानका साथै वक्ताको इच्छा, मनोवैज्ञानिक सन्दर्भमा भर पर्दछ । वक्ताको आत्मीयता, विषयवस्तुको परिवर्तन, भाषाको

दक्षता, व्यक्तिगत प्रतिष्ठा, भाषिक अशिललता जस्ता कारणले कोड मिश्रण र कोड परिवर्तन भएको पाइन्छ ।

भाषाको विश्वव्यापीकरण र सामाजिक अन्तरसम्बन्धका कारण विचार विनिमयका लागि कोड मिश्रण र कोड परिवर्तन स्वभाविक पक्ष हुन् । नेपाली बोल्य भाषाका अतिरिक्त लेख्य भाषामा पनि मैथिली, नेवारी, तामाङ, लिम्बू, अवधी, हिन्दीका साथै अङ्ग्रेजी भाषाको मिश्रण व्यापक रूपमा रहेको पाइन्छ । पछिल्लो समयको नेपाली लेख्य साहित्यमा शब्द, पद, पदावली, उपवाक्य, वाक्यका साथै सङ्कथनका तहमा पनि अङ्ग्रेजी भाषाको कोड मिश्रण र कोड परिवर्तन भएको देख्न सकिन्छ । नेपाली लेख्य भाषामा अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रणको अवस्थाको अध्ययन गर्नु नै यस अनुसन्धानको समस्याको केन्द्र मान्नु पर्दछ । प्रस्तुत अध्ययन निम्न समस्यामा केन्द्रित रहेको छ :

- क) अन्तर्मनको यात्रा कृतिमा अङ्ग्रेजी भाषाका केकस्ता कोडहरूको प्रयोग भएका छन् ?
- ख) यस संस्मरणात्मक कृतिमा प्रयुक्त कोडहरूलाई भाषिक तत्त्व (शब्द, पद, पदावली, उपवाक्य, वाक्य, अनुच्छेद) का आधारमा कसरी विश्लेषण गर्न सकिन्छ ?
- ग) नेपाली संस्मरणात्मक कृतिमा अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रण के कारणले हुन्छ ?
- घ) कोड मिश्रणका भाषिक तथा शैक्षणिक प्रयोजन पत्ता लगाई कसरी सुझाव दिन सकिन्छ ?

१.४ शोधकार्यको उद्देश्य

कुनै पनि अध्ययनको उद्देश्यसम्बन्धित शोधसमस्याहरूको प्रामाणिक तथा प्राज्ञिक समाधान प्राप्त गर्नु हो । शोधसमस्याले शोधार्थीलाई स्पष्ट बाटो देखाउने काम गर्दछ भने उद्देश्यले ती समस्याहरूलाई समाधान गर्ने बाटो देखाउँछ । यस शोधकार्यको साधारण उद्देश्य अन्तर्मनको यात्रा संस्मरणात्मक कृतिमा प्रयुक्त अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रण पत्ता लगाउनु हो । यद्यपि यस शोधकार्यका विशिष्ट उद्देश्यहरू निम्नानुसार रहेका छन् :

- क) अन्तर्मनको यात्रा संस्मरणात्मक कृतिमा प्रयुक्त अङ्ग्रेजी भाषाका कोडहरू पत्ता लगाउनु,
- ख) संस्मरणात्मक कृतिमा प्रयुक्त कोडहरूलाई भाषिक तत्त्व (शब्द, पद, पदावली, उपवाक्य, वाक्य, अनुच्छेद) का आधारमा विश्लेषण गर्नु,
- ग) नेपाली संस्मरणात्मक कृतिमा अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रणका कारण पत्ता लगाउनु,

घ) कोड मिश्रणका भाषिक तथा शैक्षणिक प्रयोजनबारे सुभाब दिनु ।

१.५ पूर्वकार्यको समीक्षा

अनुसन्धानका सिलसिलामा सम्बन्धित विषयमा त्यसअघि सम्पन्न गरिएका कार्यहरूको व्यवस्थित अध्ययन गरी ती कार्यहरूको क्रमबद्ध समीक्षा गर्नु पूर्वकार्यको समीक्षा हो । शोधसमस्या र शोधशीर्षक चयन गर्न, विविध अनुसन्धेय विषयको जानकारी लिई शोधप्रस्ताव तयार पार्न, सैद्धान्तिक तथा व्यवहारिक सीप प्राप्त गर्न, नयाँ अध्ययनको कार्ययोजना तयार गर्न पूर्वकार्यको समीक्षाले सहयोग गर्दछ । यस सन्दर्भमा कोड मिश्रण र कोड परिवर्तनका विषयमा प्राप्त सैद्धान्तिक ज्ञान र अनुसन्धानात्मक व्यवहारिक पक्षलाई पूर्वकार्यको समीक्षाको रूपमा समेट्नु प्रासङ्गिक हुन्छ :

कोड मिश्रण र कोड परिवर्तनको सैद्धान्तिक विश्लेषण हेमाङ्गराज अधिकारीको **सामाजिक र प्रायोगिक भाषाविज्ञान** (२०६५, चौ.सं.) मा भएको पाइन्छ । यसमा कोड मिश्रण र कोड परिवर्तनको परिचय, प्रकृति, कोडका कारणहरू पनि सङ्केत गरिएको पाइन्छ । यसमा सामाजिक सम्बन्ध, अन्तर्राष्ट्रिय सम्पर्कका कारणले नेपाली भाषामा मैथिली, हिन्दी, नेवारी, तामाङका साथै अङ्ग्रेजी भाषाका कोडहरू कथ्य र लेख्य रूपमा प्रयोग हुने सन्दर्भ बताइएको छ ।

कोड मिश्रण र कोड परिवर्तनको सैद्धान्तिक अध्ययन गर्ने क्रममा पारसमणि भण्डारी र सालिकराम पौड्यालको **सामाजिक भाषाविज्ञान र मनोभाषाविज्ञान** (२०६७, दो.सं.) महत्त्वपूर्ण पुस्तक हो । यसमा कोड परिवर्तनको परिचय, कोड परिवर्तनको कारण, कोड परिवर्तनका अवस्थाका साथै कोड मिश्रणको परिचय, प्रकृति र सान्दर्भिक उदाहरणसहित चर्चा गरिएको पाइन्छ ।

पुस्तकालयीय अध्ययन गर्दा कोड मिश्रण र कोड परिवर्तनका बारेमा नेपाली भाषामा सैद्धान्तिक ज्ञान रहे पनि यसको व्यवहारिक प्रयोजन पक्षबाट अनुसन्धानहरू नभएको पाइयो । यस विषयमा अङ्ग्रेजी भाषा शिक्षा विभागबाट भने विभिन्न अनुसन्धानहरू भएको पाइयो । नेपाली अनुसन्धानका क्षेत्रमा यसबाट प्रशस्त पृष्ठपोषण लिन सकिने देखिन्छ । यसै सन्दर्भमा निम्न अनुसन्धानहरूले यस अनुसन्धानलाई सहयोग गर्ने देखिन्छ :

धनपति सुबेदीले गरेको **कोड मिक्सिड इन गोरखापत्र डेल्ली** (सन् २००१) यसका लागि महत्त्वपूर्ण रहेको छ । यसमा गोरखापत्र दैनिकमा प्रयोग भएका अङ्ग्रेजी भाषिक कोडहरूको भाषा तत्त्वका आधारमा विश्लेषणात्मक अध्ययन भएको पाइन्छ । गोरखापत्र दैनिकमा प्रयोग भएका अङ्ग्रेजी शब्द, उपवाक्यजस्ता भाषिक तहमा रहेका कोड मिश्रणलाई व्याकरणिक कोटिका आधारमा व्याख्या विश्लेषण गरी कोड मिश्रणका कारणहरू औल्याइएको छ ।

रोहितबहादुर लुइटेलको **कोड मिक्सिड इन नेपाली स्टोरिज** (सन् २००५) अङ्ग्रेजी भाषाका कोड मिश्रणको चर्चा गरिएको अनुसन्धानात्मक कृति हो । यसमा उनले पछिल्लो दश वर्षका नेपाली प्रतिनिधि कथाहरूमा अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रणको चर्चाका साथै केकस्ता शब्दहरू नेपाली भाषामा कोडको रूपमा आएका छन् त्यसको अध्ययन पाइन्छ । कोड मिश्रणका भाषिक तहहरूलाई नाम, विशेषण, क्रिया, क्रियाविशेषणजस्ता शब्दवर्गका साथै अन्य तहका कोड मिश्रणलाई पनि व्याकरणात्मक कोटिका आधारमा विश्लेषण गरिएको पाइन्छ । यस अनुसन्धानमा नेपाली कथाहरूमा कोड मिश्रणका कारणबारे स्पष्ट आधार प्रस्तुत गरिएको पाइन्छ ।

परमेश्वर बरालको **इङ्लिस कोड मिक्सिड इन नेपाली सिनेमा** (सन् २००५) मा अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रणको अध्ययन भएको छ । उनले नेपाली सिनेमामा अङ्ग्रेजी कोड मिश्रणको कारण, सन्दर्भ, भाषिक प्रकार्य, वाक्यात्मक संरचनाको तहमा रहेर अध्ययन गरेको पाइन्छ । यस अनुसन्धानमा नेपाली चलचित्रमा कस्ता भाषिक तहमा अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रण भएको छन्, त्यसको खोजी गरेको पाइन्छ । प्राप्त कोड मिश्रणलाई भाषिक तत्त्वका आधारमा विश्लेषण गरी कोड मिश्रणका कारणहरू पनि खोजी गरेको पाइन्छ ।

विनोदप्रसाद हुमागाईंले **इङ्लिस कोड मिक्सिड इन नेपाली पप सङ्ग** (सन् २००६) शीर्षकमा अनुसन्धान गरेको पाइन्छ । यसमा नेपाली पप गीतमा अङ्ग्रेजी कोड मिश्रणका भाषिक तह शब्द, पदावली, उपवाक्य, वाक्यका आधारमा कोड मिश्रणको अध्ययन गरेको पाइन्छ । नेपाली पप गीतमा प्राप्त कोड मिश्रण मध्ये शब्दलाई पदवर्गका आधारमा त्यस्तै पदावली, उपवाक्य, वाक्य तहलाई पनि तिनीहरूको प्रकारका आधारमा विश्लेषण गरी समग्र भाषिक तहको आवृत्ति र जम्मा आवृत्तिलाई पनि देखाइएको छ । नेपाली पप गीतमा कोड मिश्रणका कारण खोजी गर्ने कार्य यस अनुसन्धानमा भएको पाइन्छ ।

घनश्याम न्यौपानेले इडलिस कोड मिक्सड इन नेपाली फल्क सड्ज (सन् २००७) मा नेपाली लोक गीतमा कोड मिश्रणको अवस्थाको अध्ययन गरेको पाइन्छ । जसमा प्रतिनिधि नेपाली लोक गीतहरू लिएर शब्द, पदावली, उपवाक्य, वाक्यजस्ता भाषिक तहमा सन्दर्भगत रूपमा रहेका अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रणको पहिचान गरी व्याकरणिक कोटिको आधारमा व्याख्या र विश्लेषणका साथै तिनीहरूको आवृत्ति, प्रतिशत, जम्मा आवृत्ति पनि देखाइएको छ । यस अनुसन्धानमा नेपाली लोक गीतमा अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रणको कारणको चर्चा गरी त्यसको शैक्षणिक महत्त्वको पनि चर्चा गरिएको छ ।

१.६ शोधको औचित्य

अनुसन्धान कार्यबाट कसलाई लाभ वा फाइदा, उपलब्धि तथा सहयोग पुग्दछ भन्ने विषयको तर्कपूर्ण निर्देश शोधको औचित्य हो । आजको भाषिक समाजमा व्यवहारिक सन्दर्भबाट कोड मिश्रणको प्रयोग बढ्दै गएको पाइन्छ । भाषाको कथ्य रूपमा मात्र नभएर लेख्य रूपमा पनि यसलाई सहजताका साथ पचाउन थालिएको छ । नेपाली भाषाको लेख्य साहित्यमा अङ्ग्रेजी, हिन्दी, मैथिली, नेवारी, तामाङ, लिम्बूजस्ता भाषाका कोड मिश्रण हुनु सामान्य विशेषता नै हो । नेपाली संस्मरण साहित्यमा कोड मिश्रण अध्ययनको औचित्य निम्न देखाउन सकिन्छ :

- क) नेपाली भाषा साहित्यमा प्रयोग भएका विविध भाषिक कोडहरूको प्रयोगलाई आधार मानी अभिसम्म नेपाली भाषामा अनुसन्धान नभएका कारणले यस विषयको अध्ययन विशेष आवश्यकताको र महत्त्वपूर्ण देखिन्छ ।
- ख) यो अध्ययन नेपाली भाषा साहित्यको अध्ययन अध्यापनमा संलग्न शिक्षक, विद्यार्थी, पाठ्यक्रमविद्, शैक्षिक योजनाकार, पाठ्यसामग्री लेखक आदिका लागि औचित्यपूर्ण हुन्छ ।
- ग) नेपाली साहित्यको संस्मरण लेखनको भाषिक प्रवृत्तिलाई बुझ्न स्वयं संस्मरणकार, पाठकवर्ग, भाषाविद्, एन. जी. ओ., आई. एन. जी. ओ., अनुसन्धानकर्ताका लागि विशेष महत्त्वपूर्ण हुन्छ ।
- घ) सामाजिक भाषाविज्ञान, कोशविज्ञान, शैलीविज्ञान, अनुवादविज्ञानका आधारबाट प्रायोगिक भाषाविज्ञानमा चाख राख्ने भाषा वैज्ञानिक अनुसन्धातालाई विशेष उपयोगी हुन्छ ।

१.७ शोधकार्यका सीमा

यो अध्ययनले कस्ताकस्ता विषयवस्तुको अध्ययन गर्दछ, कस्ता विषयवस्तुको अध्ययन गर्दैन, यसको अध्ययनको क्षेत्र कहाँसम्म जान सक्छ र कहाँसम्म जान सक्दैन भन्ने विषयको बारेमा जानकारी दिन्छ। यस शोधकार्यका सीमा निम्न रहेका छन् :

- क) यो अध्ययन नेपाली संस्मरणात्मक कृति अन्तर्मनको यात्रालाई प्रायोगिक भाषाविज्ञानको विषयगत आधार कोड मिश्रणका दृष्टिमा केन्द्रित रहेको छ।
- ख) यो अध्ययन अन्तर्मनको यात्रा संस्मरणात्मक कृतिमा प्रयुक्त अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रणको अध्ययनमा सीमित भएको छ।
- ग) यो अध्ययन अङ्ग्रेजी भाषाका कोड प्रयुक्त भाषिक सामग्रीहरूको भाषिक तत्त्व (शब्द, पदावली, उपवाक्य, वाक्य, अनुच्छेद) को विश्लेषणमा सीमित रहेको छ।
- घ) नेपाली संस्मरणात्मक कृतिमा अङ्ग्रेजी भाषिक कोडयुक्त अभिव्यक्ति र यसका कारणको खोजी गर्न सीमित भएको छ।

१.८ शोधविधि

यस अनुसन्धानका उद्देश्य पूर्तिका लागि निम्न शोधविधि अपनाइएको छ :

क) जनसङ्ख्या तथा नमुना छनोट

अन्तर्मनको यात्रा संस्मरणात्मक कृति अध्ययन गरेका काठमाडौँ उपत्यकाका पाठकहरू यस अनुसन्धानको जनसङ्ख्याका रूपमा रहेका छन्। तथ्याङ्कको प्राथमिक स्रोतका रूपमा स्वयं अन्तर्मनको यात्रा संस्मरणात्मक कृति र सो कृति पढेका पाठकले भरेका प्रश्नावली रहेका छन्। द्वितीय स्रोतका रूपमा कोड मिश्रणका विषयमा लेखिएका पुस्तकहरू जस्तै : अधिकारी (२०६५), भण्डारी र पौड्याल (२०६७) हुने छन् साथै कोड मिश्रण र उक्त संस्मरणात्मक कृतिका बारेमा पत्रपत्रिका, जर्नल, सोही कृतिको भूमिका खण्डमा लेखिएका विषयवस्तु रहेका छन्।

यस अनुसन्धानमा विभिन्न नेपाली संस्मरणात्मक कृतिमध्ये अध्ययनको लागि असम्भावना नमुना छनोट विधिअन्तर्गत निर्णयात्मक नमुना छनोटका आधारमा अन्तर्मनको यात्रा संस्मरणात्मक कृति छानिएको छ। साथै सोही विधिको प्रयोग गरी उक्त कृति अध्ययन गरेका जनसङ्ख्यामध्ये २० जना पाठक प्रश्नावलीका लागि छानिएका छन्।

ख) सामग्री निर्माण र सामग्री सङ्कलन

सम्बन्धित पाठ्यसामग्रीको अध्ययनका साथै विशेषज्ञहरूको सहयोग लिएर अवलोकन तालिका र प्रश्नावलीको निर्माण गरिएको छ । अवलोकन तालिका संस्मरणात्मक कृतिभिन्न प्रयुक्त अङ्ग्रेजी शब्द, पद, पदावली, उपवाक्य, वाक्य, अनुच्छेद तहसम्मको कोड मिश्रणलाई आधार बनाई भाषिक सामग्री सङ्कलन गरिएको छ । त्यसैगरी अन्तर्मनको यात्रा संस्मरणात्मक कृतिको अध्ययन गरेका पाठकहरूलाई कृतिमा प्रयुक्त कोड मिश्रणका विषयमा प्रश्नावली बनाई राय सङ्कलन गरिएको छ ।

ग) तथ्याङ्कको व्याख्या तथा विश्लेषण

अन्तर्मनको यात्रा संस्मरणात्मक कृतिमा प्रयुक्त अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रणको आवृत्तिका साथै भाषिक तहमा रहेर व्याख्या तथा विश्लेषण गरिएको छ । जसमा अङ्ग्रेजी कोडहरूलाई शब्द, पदावली, उपवाक्य, वाक्य, अनुच्छेदजस्ता तह र तिनका प्रकारका तहमा विश्लेषण गरिएको छ । यसैगरी प्रस्तुत कृतिको कोड मिश्रणका बारेमा पाठकहरूको प्रतिक्रियालाई पनि आधार मानी व्याख्या तथा विश्लेषण गरिएको छ ।

१.९ अध्ययनको रूपरेखा

अध्याय एक : शोधपरिचय

अध्याय दुई : कोड मिश्रणको सैद्धान्तिक परिचय

अध्याय तीन : कोड मिश्रणका आधारमा अन्तर्मनको यात्रा कृतिको विश्लेषण

अध्याय चार : निष्कर्ष तथा सुझाव

अध्याय दुई

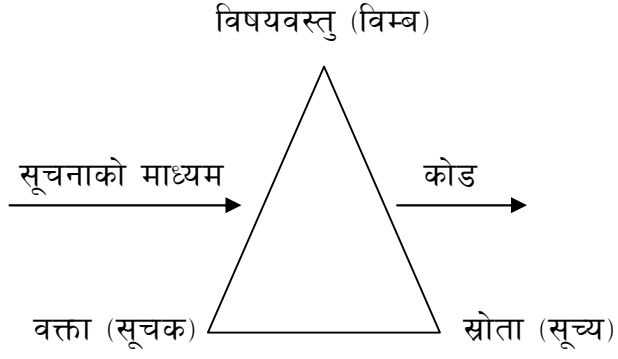
कोड मिश्रणको सैद्धान्तिक परिचय

२.१ कोड : परिचय

सङ्केत, वर्ण वा शब्दका माध्यमबाट सन्देशहरूलाई गोप्य वा सङ्क्षिप्त रूपमा आदानप्रदान गर्ने निश्चित अर्थयुक्त यादृच्छिक प्रणालीलाई कोड भनिन्छ। कोड शब्दले कतै गुप्त सङ्केत, पाल्सी कुरा त कतै विधान, ऐन, नियमावली जस्ता अवधारण पनि बुझाएको हुन्छ। मानवीय मनका भावना र विचारहरू आदान प्रदान गर्न खास इसारा, हाउभाउ, कटाक्ष जस्ता सङ्केतहरू पनि कोडका रूपमा आएका हुन्छन्। भाषिक र अभाषिक सङ्केत जसले विचार विनिमयको कार्य गर्दछ, त्यो कोडमा पर्दछ। भाषिक सन्दर्भमा खास भाषिक व्यवस्थामा जे बोलिन्छ, लेखिन्छ, त्यो बोलाइ र लेखाइको सङ्केत नै कोड हो। भाषिक व्यवस्थामा कोड सङ्केत प्रणालीको एउटा उपाय हो जसले समग्र भाषिक भेदहरूको प्रतिनिधित्व गर्दछ। भाषिक भेद सामाजिक भाषाविज्ञानसँग सम्बद्ध विषय हो। सामाजिक भाषाविज्ञानको अवधारणाअनुसार भाषा नै कोड हो। संसारमा बोलिने सबै भाषाहरू छुट्टाछुट्टै कोडका समूहहरू हुन्। कोड भन्नाले सामान्यतया भाषा भन्ने बुझिए पनि यसमा भाषिक विविधताहरू भेटिन्छन्। यसमा समाविष्ट हुने प्रमुख भाषिक भेदहरू व्यक्तिभाषा, भाषिका, प्रयुक्ति, भाषाद्वैत, पिजिन, क्रोओल हुन्। (वाष्णोय, सन् १९८५ : २९७)

कोड यादृच्छिक पूर्व व्यवस्थित सङ्केतको समूह हो। (गिल्सन, १९६८ : ३७४) यस सन्दर्भमा विभिन्न भाषिक अङ्गहरूको समष्टिगत सङ्गठन नै कोडका रूपमा बुझिन्छ। वाष्णोयका विचारमा कोड भाषिक समुदायले यादृच्छिक रूपमा अपनाउने भावात्मक प्रणाली हो। कोडलाई एउटा सङ्केत प्रणालीद्वारा अरूसमक्ष सूचना सम्प्रेषण गर्ने पूर्व निर्धारित नियमहरूको समुच्चयका रूपमा बुझ्न सकिन्छ। (वाष्णोय, सन् १९८५ : २९७) बार्धका अनुसार कुनै खास अवसरमा कसैले प्रयोगका निमित्त छनोट गरेको विशेष भाषा वा भाषिका नै कोड हो। यो दुई वा दुईभन्दा बढी समूहबीच उपयोग गरिने सम्प्रेषणात्मक पद्धति हो। (बार्ध, १९८६ : १०३)

मनोवैज्ञानिक सन्दर्भमा कोड मानसिक विचारलाई सङ्केत व्यवस्थामा प्रकट गर्ने कार्य हो। यस कुरालाई निम्न आरेखमा हेर्न सकिन्छ :

समग्रमा कोड सूचना आदानप्रदान गर्ने एक समाज-भाषिक प्रणाली हो । यसमा बोलाइ, लेखाइ, छपाइ, तार सङ्केत, सान सङ्केत, फ्याक्स, टेलिप्रिन्टर, इन्टरनेट जस्ता कुरा पर्दछन् । (कुञ्जिनी, २०६३ : ३५) समाजका विभिन्न क्षेत्रमा सूचना आदानप्रदान गर्न विषयको प्रकृतिअनुसार भिन्नभिन्न कोड प्रयोग हुने गर्दछन् । भाषिक रूपमा विचार विनिमय गर्दा प्रयोग गर्न सकिने ध्वनि, वर्ण, रूप, शब्द, वाक्य जस्ता भाषिक पक्ष नै कोड हुन् ।

२.२ कोड परिवर्तन : परिचय

कोड परिवर्तन द्वैभाषिक/बहुभाषिकताका लागि अपरिहार्य सर्त हो । विचार विनिमयको क्रममा वक्ताहरूले एक आपसमा कुरा गर्दा एउटा भाषिक कोडबाट अर्को भाषिक कोडमा फड्को मारुलाई कोड परिवर्तन भनिन्छ । कोड परिवर्तन आजको भाषिक समाजमा अनिवार्य प्रचलन भएको छ । एउटै भाषामा मात्र दखल राखेर सोही भाषामा मात्र भाषिक व्यवहार सञ्चालन गर्न असम्भव देखिन्छ । त्यसैले द्वैभाषिकता अपरिहार्य परिणाम भएको छ । यसकारण भाषिक वक्ताले कुनै खास कोडको चयन गर्नु र आवश्यकताअनुसार कोड परिवर्तन गर्नु वा विभिन्न भाषिक कोडहरूको मिश्रण गर्नु प्रायः आवश्यक देखिन्छ ।

कोड परिवर्तनलाई अझ स्पष्ट पार्न यससम्बन्धी विभिन्न परिभाषा उल्लेख गर्न सकिन्छ :

“एउटै कथन घटनाभिन्न दुई भिन्न व्याकरणात्मक व्यवस्था वा उपवाक्यहरूको छनोट तथा उपयोग नै कोड परिवर्तन हो ।” (गम्पर्ज, १९८२ : ३४)

मेरिओ ए पेइ र फ्रान्क गाइनरका अनुसार “विशेष गरेर द्विभाषिक तथा बहुभाषिक व्याक्तिका सन्दर्भमा दैनिक प्रयोगमा एक भाषाबाट अर्को भाषामा परिवर्तन गर्ने सिद्धान्त वा बानीका रूपमा कोड मिश्रण रहन्छ।” (पेइ र गाइनर, १९८५ : २६)

ग्यालका अनुसार “कोड परिवर्तन समूहको सीमा नष्ट गर्न वा तोड्न तथा तिनीहरूको अधिकार र कृतज्ञता निर्वाहका सन्दर्भमा उनीहरूको अन्तरवैयक्तिक सम्बन्ध स्थापना, उजागर र परिवर्तनको प्रयोजनका निम्ति अपनाइएको संवादात्मक उपाय हो।” (कुञ्जिनी, २०६३ : ३३)

“खास सन्दर्भ वा विषयअनुसार एउटै सङ्कथनमा पनि एकभन्दा बढी भाषाको वा भाषिक भेदको वैकल्पिक प्रयोगलाई कोड परिवर्तन भनिन्छ।” (अधिकारी, २०६५ : ४६)

“एउटै सङ्कथनका लागि दुई भाषाहरूको वैकल्पिक प्रयोग नै कोड परिवर्तन हो।” (भण्डारी र पौड्याल, २०६७ : ४६)

कोड परिवर्तनको अवधारणालाई निम्न उदाहरणबाट स्पष्ट पार्न सकिन्छ :

“विद्यालय व्यापार गर्ने ठाउँ होइन। हामी लागेको खर्च उठाउँछौं।” *नो लस नो गेन* (बन्धु, २०५० : १६)

राष्ट्रको *डेभलपमेन्ट इस्यु* भनेको *मास इस्यु* हो। यसलाई *इन्डिभिज्युअल्ली सलभ* गर्नु सम्भव छैन। *न्यासनल इन्टरेस्ट*मा *गभर्नमेन्ट*को पनि उत्तिकै *रेस्पान्सिविलिटी* छ। यस कुरामा *गभर्नमेन्ट सेक्टर* नै *एक्टिभ* हुन्छ भने *पब्लिक सेक्टर* मात्र पो के हो र। (कुञ्जिनी, २०६३ : ३३)

समग्रमा एउटै विषयवस्तुमा आवश्यकताअनुसार एकभन्दा बढी भाषा वा भाषिक तत्त्वहरूको वैकल्पिक प्रयोग नै कोड परिवर्तन हो। शैली विभेदित गर्ने, भाषिकान्तरण गर्ने, भाषा द्वैतको सिर्जना गर्ने, बोली परिवर्तन गर्नेजस्ता कार्यमा पनि कोड परिवर्तनमा गरिन्छ। भाषिक व्यवहारको सम्प्रेषणजन्य प्रकृतिको परिस्थितिगत भिन्नतालाई नै कोड परिवर्तन भन्न सकिन्छ। भाषिक सम्प्रेषणमा विविधता दिन, औपचारिकता देखाउन, निकटता प्रदर्शन गर्न रसरङ्ग, हँसीमजाक गरी अरूलाई उल्याउन कोड परिवर्तन गरिएको पाइन्छ।

२.२.१ कोड परिवर्तनको भाषिक स्थिति

कोड परिवर्तन भाषिक सङ्केतका कस्ताकस्ता पक्ष वा क्षेत्रमा हुन्छन् भन्ने कुरा कोड परिवर्तनको भाषिक स्थितिमा अध्ययन गरिन्छ । भाषिक स्थितिका आधारमा कोड परिवर्तन निम्न रूपमा हुने गर्दछ :

क) **समभाषिक कोड परिवर्तन** : भाषिक प्रयोगका क्रममा भाषिक वक्ताले एउटै भाषाका भिन्नभिन्न भेद तथा उपभेदहरूको प्रयोग गर्दछ भने त्यस प्रक्रियालाई समभाषिक कोड परिवर्तन भनिन्छ । जस्तै : नेपाली भाषाको वक्ताले अभिव्यक्तिको क्रममा परपश्चिमा भाषिकाको प्रयोग गर्नु समभाषिक कोड परिवर्तन हो ।

ख) **विषमभाषिक कोड परिवर्तन** : भाषिक प्रयोगका क्रममा भाषिक वक्ताले भिन्नभिन्न भाषाको प्रयोग गर्दछ भने त्यसलाई विषमभाषिक कोड परिवर्तन भनिन्छ । जस्तै : नेपाली भाषी वक्ताले अभिव्यक्तिको क्रममा अङ्ग्रेजी भाषाको प्रयोग गर्नु विषमभाषिक कोड परिवर्तन हो ।

२.२.२ कोड परिवर्तनका प्रकार

भाषिक समीकरणका सन्दर्भमा कोड परिवर्तनलाई निम्न रूपमा वर्गीकरण गर्न सकिन्छ :

क) **परिस्थितिजन्य कोड परिवर्तन** : परिस्थिति परिवर्तन हुनासाथ हुने कोड परिवर्तनलाई परिस्थितिजन्य कोड परिवर्तन भनिन्छ । यस्तो कोड परिवर्तनमा सहभागीहरू परिस्थिति बदलिनसाथ स्वतः कोड परिवर्तन गर्न अभ्यस्त हुन्छन् । यस्तो परिवर्तनमा विषय परिवर्तन आवश्यक हुँदैन । नेपालको सन्दर्भमा सिमानाका भारतीय बजारहरूमा नेपाली ग्राहकहरू र भारतीय व्यापारीहरूको भाषिक प्रयोग सान्दर्भिक उदाहरण हुन सक्छ । यस परिस्थितिमा नेपाली भाषी ग्राहक हिन्दी, मैथिली, भोजपुरी जस्ता भाषामा र व्यापारी नेपालीमा कोड परिवर्तन गर्दछन् । यस्तो स्थिति काठमाडौँका गल्लीहरूमा तर्कारी पुऱ्याउने टोकरीवाला र घरधनीको भाषिक कार्य साथै अङ्ग्रेजी माध्यमको पढाइ हुने विद्यालयका विद्यार्थीहरूमा देख्न पाइन्छ । एउटा कोडबाट अर्को कोडमा परिवर्तन तात्क्षणिक रूपमा हुने भए पनि यदाकदा कोड परिवर्तनको परिस्थिति समाजद्वारा यसरी निर्देशित हुन्छ कि कुनै धार्मिक र बौद्धिक कार्य विषयक कोड परिवर्तनमा प्रशिक्षणसमेत

आवश्यक ठानिन्छ । यस किसिमको कोड परिवर्तन भाषाद्वैतभन्दा भिन्न प्रकृतिको हुन्छ । भाषाद्वैतमा समुदायले विविधताको छनोटलाई नियन्त्रण गर्दछ । यो सहभागीबीचको खास गतिविधिका आधारमा बढी दृढतापूर्वक परिभाषित हुन्छ । भाषाद्वैतले भाषिक भिन्नतालाई बढाउँछ भने कोड परिवर्तनले घटाउने प्रयास गर्दछ । भाषाद्वैतमा पनि वक्ताहरू उच्चबाट निम्न र निम्नबाट उच्चमा भेदमा कोड परिवर्तन गर्दछन् र यस कुरामा उनीहरूमा सचेतता पाइन्छ । कोड परिवर्तन प्रक्रिया भने अवचेतन रूपमै देखिन्छ । वक्ताहरू वातचितको क्रममा यसरी परिवर्तन भयो भन्ने कुरामा सचेत देखिँदैनन् ।

ख) लाक्षणिक कोड परिवर्तन : यदि विषय परिवर्तनकमा कारणले कोड परिवर्तन हुन्छ भने त्यो लाक्षणिक कोड परिवर्तन हो । एउटा भाषा भित्रको औपचारिक, अनौपचारिक, कार्यालयीय, व्यक्तिगत, हास्यप्रधान, विनयशील, गम्भीर र आत्मीय कोडपरिवर्तन लाक्षणिक हुन्छ, यसको भावनात्मक आयाम हुन्छ । यसमा पुनः परिभाषित परिस्थितिका आधारमा कोड परिवर्तन हुन्छ । लाक्षणिक कोड परिवर्तन जटिल प्रक्रिया पनि हो । यसमा वक्ताहरूको खास समूह विभिन्न प्रयोजनका निम्ति विभिन्न किसिमले कोडको उपयोग गर्छन् । कोड परिवर्तनका प्रभावक तत्त्वहरूमा उत्पत्तिस्थल, स्थानीय वसोवास, सामाजिक वर्ग, पेशागत स्थिति आदि पर्दछन् ।

ग) संवादात्मक कोड परिवर्तन : परिचितहरूले दुई वा सोभन्दा बढी कोड एकैसाथ प्रयोग गर्ने स्थिति संवादात्मक कोड परिवर्तन हो । यस्तो कोड परिवर्तनमा वक्ता आवश्यकताअनुसार एउटा कोडको छनोट गर्दछ तर वातचितका क्रममा अरु कोडका तत्त्वहरूको मिश्रण पनि गर्दछ । यस्ता तत्त्वहरू पद, पदावली, उपवाक्य वा वाक्य हुन सक्दछन् । कतिपय प्रयोगमा त ध्वनितात्विक तहमा समेत कोड परिवर्तन अनुभव गर्न सकिन्छ । यस्तो परिवर्तनलाई वार्धले कोड मिश्रण भनेका छन् । यस्तो कोड परिवर्तन कुनै द्वयार्थक परिस्थितिमा एउटा कोडले पूर्ण या उचित अभिव्यक्ति दिन नसक्ता त्यसको वैकल्पिक प्रयोगका निम्ति अर्को कोड मिसाइन्छ । कहिलेकाँही कुनै कोडमा अश्लील रूप अथवा पारिभाषिक र प्रविधिक विषयको अवधारणा वा कुनै द्वयार्थक सम्प्रेषणको प्रतीकात्मक अभिव्यक्तिका लागि अर्को कोडको छनोट अभिव्यक्तिका क्रममा पर्याप्त

मात्रामा देखिन्छ । यस क्रममा प्रभावशाली अभिव्यक्तिका लागि वक्ताहरूले एक अर्को कोडलाई सन्तुलित गरेका हुन्छन् ।

२.२.३ कोड परिवर्तनका कारणहरू

भाषा प्रयोगका सन्दर्भमा भाषिक प्रयोक्ताले किन एउटा भाषाबाट अर्को भाषामा भाषिक परिवर्तन गर्नुपर्ने हुन्छ भन्ने विभिन्न कारणहरू रहेको पाइन्छ :

- क) **विषयवस्तुको छनोट** : कुनै विषयवस्तुका बारेमा छलफल गर्दा एउटा विषयबाट अर्को विषयमा कोड परिवर्तन हुन्छ । नेपाली भाषामा विज्ञानको अवधारणा स्पष्ट गर्ने सम्बन्धमा कतिपय अभिव्यक्ति अङ्ग्रेजीमा गर्नुपर्ने हुन्छ । कस्ता कुरा कुन भाषामा व्यक्त गर्दा बढी उपयुक्त हुन्छ भन्ने कुराले विषयवस्तुको छनोटलाई प्रेरित गर्दछ ।
- ख) **ऐक्य भाव** : श्रोतासँगको सुसम्बन्ध वा ऐक्य भाव राख्नु कोड परिवर्तनको कारण हो । उदाहरणका लागि जनकपुरको मैथिली भाषी बासिन्दा काठमाडौँमा आफ्नो परिचितसँग राम्रोसँग नेपालीमा कुरा गरिरहेको हुन सक्छ । यसैबीचमा अर्को कुनै जनकपुरे मैथिली भाषी भेटियो भने ऊ तुरुन्तै मैथिलीमा बोल्न सक्छ । यो उसको ऐक्य भाव प्रदर्शनको सूचक हो ।
- ग) **प्रतिष्ठा** : वक्ताको विचारमा कुनै खास कोड चाहिँ प्रतिष्ठित भन्ने लागेर कोड परिवर्तन गरेको देखिन्छ । नेपाली वक्ताहरूले आफ्नो अभिव्यक्तिका क्रममा अङ्ग्रेजी शब्द मिसाउनु वा अङ्ग्रेजीमै कुरा गर्नु यस कुराको उदाहरण हो । नेपालका तराईकेन्द्रित राजनीतिकर्मीहरूले कहिलेकाहिँ हिन्दी भाषामा कोड परिवर्तन गरेको पाइन्छ ।
- घ) **कसैको अभिव्यक्तिको प्रतिवेदन** : कसैले के भनेको छ भन्ने कुराको जानकारी अर्को भाषिक कोडमा पनि दिने चलन पाइन्छ । कुनै लेख वा किताबमा अर्को भाषाको उद्धरण वा सूक्ति र परिभाषाहरूमा पनि कोड परिवर्तनको क्रम पाइन्छ । यस किसिमको स्थिति अङ्ग्रेजीमा फ्रेन्च, हिन्दीमा संस्कृत र अङ्ग्रेजी, नेपालीमा संस्कृत र अङ्ग्रेजीबाट कोड परिवर्तन प्रशस्त रूपमा देख्न सकिन्छ ।
- ङ) **विविध** : उपर्युक्त कारणहरूका अतिरिक्त भाषिक भूमिका निर्वाह, बहुविध विषयगत छलफल, वक्ताको इच्छा, अभिप्रेरणा, मनोवैज्ञानिक पक्ष, सन्दर्भको भिन्नता,

औपचारिकता, अनौपचारिकता, गम्भीरता, ख्यालठट्टा आदि प्रयोजनको सन्दर्भमा कोड परिवर्तन भएको पाइन्छ । द्वैभाषिक परिस्थितिमा फ्रान्सेली र अङ्ग्रेजीको द्वैभाषिक क्युवेकभन्दा बाहिरको संघीय सरकारमा कार्यालयीय प्रयोजनका निम्ति फ्रान्सेलीलाई प्राथमिकता दिनु, बार्सिलोनाको क्याटलन र स्पेनिस भाषीले क्याटलनमा जोड दिनु र वेल्सको अङ्ग्रेजी र वेल्स प्रयोग गर्ने द्वैभाषीले वेल्सलाई ग्राह्यता दिनु राजनैतिक अभिप्रेरणा हुन सक्छ । नेपालका काठमाडौँका नेवारहरूले नेवारीलाई या अन्य जातीय र क्षेत्रीय भाषाहरूले आ-आफ्ना भाषाका कोड परिवर्तन गर्न रुचाउनु जातीय र सांस्कृतिक कारण हुन सक्छन् । (कुञ्जिनी, २०६३ : ३५) विभिन्न परिस्थिति, सन्दर्भ, औपचारिकता, अनौपचारिकता, गम्भीरता, ख्यालठट्टा आदिमा केकस्ता कोडहरूको छनोट गर्ने भन्ने कुरा वक्ताको अभिप्रेरणामा समेत निर्भर गर्दछ ।

२.२.४ कोड परिवर्तनको अवस्था

कोड परिवर्तन भाषिक अभिव्यक्तिको आवश्यकताजन्य कार्य हो । एउटै भाषिक प्रयोगले मात्र सम्प्रेषणीय पूर्णता प्रायः असम्भव हुन्छ । कोड परिवर्तनको कारणजन्य अवस्था कोड परिवर्तनको सन्दर्भगत अवस्था हो । यसमा वक्ताको रुचिले पनि काम गरेको हुन्छ । यिनै सन्दर्भमा निम्न अवस्थामा कोड परिवर्तन अपेक्षित हुने गर्दछ :

- क) आत्मीयता प्रदर्शन गर्ने अवस्था : भाषिक निकटता भएको अर्को व्यक्तिसँग जातीय एकता र आत्मीयता प्रदर्शन गर्ने अवस्थामा कोड परिवर्तन भएको पाइन्छ ।
- ख) अनुकरण गर्ने बानी : कसैको बोली वा शैलीलाई नक्कल गर्ने अथवा सिको गर्ने अवस्थामा कोड परिवर्तन हुने देखिन्छ ।
- ग) सामाजिक प्रतिष्ठा बढाउने इच्छा : आफूलाई जानेबुझेको, प्रतिष्ठित र विद्वान देखाउनका लागि उच्च भाषाको प्रयोग गरी कोड परिवर्तन गरेको पाइन्छ ।
- घ) अश्लील शब्दको विकल्प : अश्लील प्रकृतिका शब्दहरू त्यही भाषामा सोही रूपमा प्रयोग गर्न अपाच्य हुने अवस्थामा कोड परिवर्तन भएको पाइन्छ ।
- ङ) प्रयोग गरिरहेको भाषामा वक्ताको कम दक्षता भएको अवस्थामा : वक्ताले आफ्नो कुरा बुझाउन प्रयोग गरिरहेको भाषामा उसको नै दक्षता कम भएको अवस्थामा कोड परिवर्तन भएको पाइन्छ । जस्तै : हिन्दी भाषी वक्ताले नेपाली भाषामा कुरा गरिरहेको अवस्थामा हिन्दी शब्द प्रयोग गर्नु ।

- च) आफ्नो भाषामा अभिव्यक्तिको न्यूनता : वक्ताले प्रयोग गर्ने भाषाले मात्र विषय र समय सन्दर्भअनुसारका सम्पूर्ण अभिव्यक्ति दिन नसक्ने अवस्थामा कोड परिवर्तन भएको पाइन्छ ।
- छ) वैज्ञानिक र प्राविधिक विषय एवं शब्दभण्डारको विस्तार : सम्बन्धित भाषामा वैज्ञानिक, प्राविधिक र अन्य शब्दभण्डार विकास नभइसकेको अवस्थामा अर्को भाषाबाट त्यस्ता शब्दहरू ल्याई प्रयोग गर्नु पर्दा कोड परिवर्तन भएको पाइन्छ ।
- ज) सामाजिक समायोजनको आवश्यकता : बहुभाषिक समाजमा भिन्न भाषी व्यक्तिहरूसँग सामाजिक क्रियाकलाप सञ्चालन गर्नुपर्ने अवस्थामा कोड परिवर्तन भएको देखिन्छ ।
- झ) कसैको भनाइलाई उद्धृत गर्नुपर्ने अवस्था : कसैले भनेको कुरालाई हुबहु अरूसमक्ष प्रस्तुत गर्नुपर्ने अवस्था, कसैको सन्दर्भ, भनाइ वा सूक्ति सापटी लिई प्रयोग गर्नुपर्ने अवस्थामा कोड परिवर्तन भएको पाइन्छ ।
- ञ) विशेष सामाजिक-धार्मिक कार्यक्रम गर्नु परेमा : सामाजिक नैतिक मूल्य मान्यताका चाडपर्व, धार्मिक कार्य गर्नु परेमा त्यही भाषाको उच्च भेद वा अर्को भाषाको लिपिवद्ध सामग्री प्रयोग गर्नुपर्ने अवस्थाका कारणबाट कोड परिवर्तन भएको देखिन्छ । जस्तै : नेपाली भाषी समुदायको धार्मिक कार्यमा संस्कृत भाषाको प्रयोग गर्दा ।
- ट) विषयवस्तुको परिवर्तनको अवस्था : सामान्य भाषिक व्यवहारका लागि एउटा भाषा प्रयोग गरिरहेको व्यक्ति भिन्न विषयवस्तुमा कुरा गर्नुपर्ने अवस्थामा कोड परिवर्तन भएको पाइन्छ । जस्तै : सामान्य विषयमा कुरा गरिरहेको वक्ताले विज्ञान र प्राविधिका कुरा गर्दा कोड परिवर्तन गर्दछ ।
- ठ) भाषा नबुझ्ने वक्ता उपस्थित भएको अवस्था : एउटा भाषामा भाषिक सम्प्रेषण भइरहेको समयमा त्यो भाषा नबुझ्ने वक्ता उपस्थित भएको अवस्थामा कोड परिवर्तन गर्नुपर्ने हुन्छ ।

२.२ कोड मिश्रण

कोड परिवर्तन प्रक्रियाको उपजको रूपमा कोड मिश्रण रहेको पाइन्छ । भाषिक वक्ताले अभिव्यक्तिको क्रममा एउटा भाषाको प्रयोग गरिरहेको अवस्थामा अर्को भाषाका भाषिक सामग्रीका अंशहरू मिसाएर प्रयोग गर्नु कोड मिश्रण हो । कोड मिश्रणको क्रममा भाषिक वक्ताले शब्द/पद, पदावली, उपवाक्य, वाक्यका साथै समग्र अभिव्यक्तिका

सापेक्षतामा अनुच्छेद तहसम्म पनि कोड मिश्रण गरेको पाइन्छ । एउटा भाषाका भाषिक कोडहरू अर्को भाषामा मिसाएर प्रयोग गरी भाषिक सम्प्रेषण कार्यमा कोड मिश्रणले सहयोग गर्दछ । द्विभाषिक र बहुभाषिक समुदायमा कोड मिश्रण बढी मात्रामा हुने गर्दछ । बहुभाषिक र अशिक्षित समुदायमा कोड मिश्रण असचेत प्रक्रियाका रूपमा हुने गर्दछ भने शिक्षित समुदायमा सचेत प्रक्रियाको रूपमा पनि कोड मिश्रण भएको पाइन्छ । भाषिक अभिव्यक्तिका क्रममा कोड परिवर्तन नभई कोड मिश्रण नहुने हुन्छ । त्यसैले कोड परिवर्तन कोड मिश्रणको प्रक्रियाको रूपमा रहन्छ भने कोड मिश्रण कोड परिवर्तनको प्रक्रियाबाट निसृत भाषिक परिणाम हो ।

कोड मिश्रणमा एउटै भाषाका विभिन्न भाषिक भेदहरूका साथै भिन्न भाषाका भाषिक कोडहरूको मिश्रण हुन्छ । भाषिक व्यवहारका क्रममा भाषिक वक्ताले द्विभाषिक र बहुभाषिक समुदायमा विविध भाषा र भाषिकाका भाषिक एकाइको मिसावट गरी भाषिक सम्प्रेषणलाई सहज बनाउने कार्य पनि गर्दछ । विज्ञान र प्रविधिको विकासले गर्दा विश्व परिवेशको निकटताबाट विभिन्न धर्म, संस्कृति र भाषाको लोपका साथै भाषिक एकीकरणको अवस्था सिर्जना भएको पाइन्छ । विभिन्न भाषासंगको सम्पर्कका कारण विश्व समुदायमा प्रभावशाली भाषाको प्रभाव अन्य भाषामा पर्ने देखिन्छ । यसरी भाषिक प्रभावका कारणबाट भाषिक अभिव्यक्तिको क्रममा कोड मिश्रण हुने देखिन्छ । साथै एउटै भौगोलिक अवस्थितिका कारण विविध मानवीय आवश्यकता पूरा गर्न दैनिक भाषिक व्यवहारमा कोड मिश्रण सामान्य प्रक्रियाका रूपमा रहेको पाइन्छ । कोड मिश्रणलाई अझ स्पष्ट पार्न निम्न परिभाषाहरूलाई अधि सार्नु सान्दर्भिक हुन्छ :

“कोड मिश्रण भाषावैज्ञानिक मिश्रण हो, जहाँ वक्ताले दुईवटा भाषाहरूलाई एक अर्कामा सन्तुलनमा राख्दछ । यसमा भाषाको सहज जैविक परिवर्तन विभिन्न अवस्थामा वैकल्पिक रूपमा हुन सक्छ ।” (हड्सन, १९८० : ५३)

“एउटा भनाइ वा संकथनलाई दुई भिन्न व्याकरणात्मक कोटि र व्यवस्थामा संगसंगै मिलाएर राख्नु कोड मिश्रण हो ।” (गम्पर्ज, १९८२ : ५९)

“वक्ताले एउटा भाषिक अभिव्यक्तिका क्रममा महत्त्वका साथ दुईवटा भाषाहरू एकैसाथ प्रयोगका लागि एउटा भाषाबाट अर्को भाषामा परिवर्तन हुनुलाई कोड परिवर्तनले

जनाउँछ, मुख्यतः नाम शब्दवर्गका नामहरू एउटा भाषाबाट अर्को भाषामा मिश्रण हुन्छन् ।” -वार्ध, १९८६ : १०३)

“कुनै एउटा भाषाले अर्को भाषाका शब्द, पदावली, वाक्य तहका भाषिक एकाइ मिश्रण गरी प्रयोग गर्दछ भने त्यसलाई कोड मिश्रण भनिन्छ ।” (वर्मा र क्रिन्सनसवामी, १९८९ : १८)

“कोड मिश्रण भाषावैज्ञानिक तत्त्वहरू एक भाषाबाट अर्को भाषामा सार्न संलग्न हुन्छ, जसमा एउटा भाषामा वाक्य रहेपनि त्यसमा अर्को भाषाका व्याकरणिक विशेषतायुक्त शब्दहरू रहेका हुन्छन् ।” (क्यास्टल, २००३ : ७३)

“कोड परिवर्तनको परिणाम स्वरूप कोड मिश्रणको स्थिति उत्पन्न हुन्छ । एउटै सन्दर्भमा एकभन्दा बढी भाषा वा भाषिक भेदहरूको प्रयोग हुन थालेपछि अभिव्यक्तिमा कोडहरूको मिश्रण स्वतः देखा पर्दछ ।” (अधिकारी, २०६५ : ४७)

“वक्ताले एउटै सन्दर्भमा भाषिक अभिव्यक्ति गर्दा एकभन्दा बढी भाषिक भेद वा भाषाका कोडहरूको प्रयोग एउटै सङ्कथनमा गर्दछ भने त्यसलाई कोड मिश्रण भनिन्छ ।” (भण्डारी र पौड्याल, २०६७ : ४७)

कोड मिश्रणको अवधारणालाई निम्न उदाहरणबाट स्पष्ट पार्न सकिन्छ :

“एक्कुअल्ली पोलिटिकल पार्टीहरूले राष्ट्रको विकासका निम्ति आफ्नो पार्टी र कार्यकर्ताको विहेवियर चेन्ज गर्नुपर्छ तब मात्र राष्ट्रको डेभलपका निम्ति सहज सहज इन्भारोमेन्ट बन्न जान्छ ।” (भण्डारी र पौड्याल, २०६७ : ४७)

रामायण *सिरियल*मा भाइ लक्ष्मणले दाजु रामलाई ढोग गर्दा रामले *आयुष्मान भवः* भने ।

समग्रमा कोड परिवर्तन प्रक्रियाबाट एउटा भाषाका शब्द, पदावली, उपवाक्य, वाक्यजस्ता भाषिक स्तरका कोडहरू अर्को भाषिक अभिव्यक्तिको सङ्कथनमा मिसिएर आउनु कोड मिश्रण हो । कोड मिश्रण द्विभाषिक र बहुभाषिक समुदायको सहज आवश्यकताका रूपमा हुन्छ । कोड मिश्रणमा एउटा भाषिक व्यवस्थाभित्र एक वा सोभन्दा बढी भाषाका कोडहरूको प्रयोग भएको हुन सक्छ । विज्ञान र प्रविधिको विश्वव्यापीकरण र ज्ञानको अजस्र प्रवाहका साथै प्रभावशाली भाषाप्रतिको आकर्षण र सहज मानवीय सम्बन्धका

कारण कुनै पनि भाषा सामाजिक परिवेशमा भिन्न भई कोड मिश्रणमुक्त रहन प्रायः असम्भव छ ।

२.२.१ कोड परिवर्तन र कोड मिश्रणमा तुलना

समानता :

- क) कोड परिवर्तन र कोड मिश्रण दुवै अर्को भाषाको प्रभावबाट सिर्जना हुन्छन् ।
- ख) कोड परिवर्तन र कोड मिश्रण दुवैका लागि उर्वर भूमि द्विभाषिक र बहुभाषिक समुदाय हो ।
- ग) कोड परिवर्तन र कोड मिश्रण एक अर्कामा पूरकका रूपमा रहेको पाइन्छ ।
- घ) समान उद्देश्यको पूर्तिको लागि कोड परिवर्तन र कोड मिश्रण गरिएको पाइन्छ ।
- ङ) भाषाको विकासमा कोड परिवर्तन र कोड मिश्रण दुवैले एउटा भाषाबाट अर्को भाषालाई सहयोग लिन दिने कार्य गर्दछन् ।

भिन्नता :

कोड परिवर्तन	कोड मिश्रण
क) कोड परिवर्तन एउटै संवादमा एउटा रूपमा एउटा भाषाबाट अर्को भाषामा परिवर्तन हो ।	क) कोड मिश्रण भाषिक तत्त्वका रूपमा एउटा भाषाका मुख्यतः नाम र क्रियापद अर्को भाषाको भाषिक संरचनामा मिसिने प्रक्रिया हो ।
ख) यो पूर्ण रूपमा परिवर्तन हो । जस्तै : तिमीलाई थाहा छैन, टुडे इज होलिडे ।	ख) यो आंशिक परिवर्तन हो । जस्तै : आज मुड नै छैन, यार ।
ग) यो विषयवस्तु र अवस्थासँग सम्बन्धित हुन्छ ।	ग) यो विषयवस्तु र अवस्थासँग असम्बन्धित रहेको पाइन्छ ।
घ) यो अन्तरवाक्यात्मक तहमा रहेको पाइन्छ ।	घ) यो वाक्यात्मक तहमा रहेको पाइन्छ ।
ङ) कोड परिवर्तन प्रक्रियाका रूपमा रहेको हुन्छ ।	ङ) कोड मिश्रण कोड परिवर्तनको परिणामका रूपमा रहेको हुन्छ ।
च) यो कोड मिश्रणभन्दा पहिले हुन्छ ।	च) यो कोड परिवर्तनभन्दा पछाडि हुन्छ ।

२.२.२ कोड परिवर्तन र कोड मिश्रणका सन्दर्भगत कारण

कोड परिवर्तन र कोड मिश्रणका सन्दर्भगत कारण भन्नाले राजनीतिक सन्दर्भ, सामाजिक सन्दर्भ, आर्थिक सन्दर्भ, ऐतिहासिक सन्दर्भ, प्राविधिक सन्दर्भ, आधुनिक सन्दर्भ आदिलाई बुझ्नुपर्ने हुन्छ । कोड परिवर्तन र कोड मिश्रणका सन्दर्भगत कारणलाई निम्न रूपमा हेर्न सकिन्छ :

- क) भाषा विकासको प्रारम्भदेखि नै कुनै न कुनै रूपमा एक भाषाको प्रभावका कारण अर्को भाषामा कोड परिवर्तन र कोड मिश्रणको अवस्था सिर्जना हुँदै आएको पाइन्छ ।
- ख) विभिन्न भाषिक क्षेत्रमा सामाजिक, आर्थिक, राजनीतिक सन्दर्भका कारण इतिहासका भिन्न कालखण्डबाट भिन्न भाषाको कोड परिवर्तन र कोड मिश्रण भई भाषिक लोप र विकास हुँदै आएको पाइन्छ ।
- ग) युरोपेली सरकारी, शैक्षिक, प्राविधिक, सांस्कृतिक गतिविधिहरूमा कथ्य भाषा, लोक भाषा, सरल भाषा, चलनचल्तीको भाषा जस्ता भाषाको सामान्य पक्षमा जोड दिई कोड परिवर्तन र कोड मिश्रण प्रक्रिया अघि बढेको देखिन्छ ।
- घ) उत्तर र दक्षिण अमेरिकातर्फ अङ्ग्रेजीकरणमा विस्तार भई कोड परिवर्तन र कोड मिश्रण प्रक्रियाले प्रयोगमा व्यापकता भएको पाइन्छ ।
- ङ) अङ्ग्रेजी र फ्रेन्च भाषाले विश्वभर ग्राह्यता पाउनु र खासगरी एशिया र अफ्रिकाका उच्च वर्गले प्रतिष्ठित भाषाका रूपमा अपनाए पछि कोड परिवर्तन र कोड मिश्रण प्रक्रियाले अझ व्यापकता पाएको देखिन्छ ।
- च) सोभियत सङ्घ अधिनस्त मुलुक र त्यहाँका जनतालाई रूसीकरण गर्ने प्रक्रियाबाट पनि कोड परिवर्तन र कोड मिश्रणको कार्य हुँदै आएको पाइन्छ ।
- छ) व्यापक भाषिक आदानप्रदानका सन्दर्भमा आयातित भाषाहरूको स्थानान्तरणका साथै एशिया र अफ्रिकाका अधिकांश क्षेत्रमा सरकारी, शैक्षिक, प्राविधिकजस्ता क्षेत्रमा भाषिक सरलता, कथ्य रूप आदिमा जोड दिई कोड परिवर्तन र कोड मिश्रणलाई सहज बनाउँदै लगेको पाइन्छ ।
- ज) एउटै भौगोलिक परिवेशमा विभिन्न भाषिक समुदायको सामूहिक बसोबास र सामाजिक सम्बन्ध स्थापनाका लागि कोड परिवर्तन र कोड मिश्रणको प्रयोग सान्दर्भिक हुँदै गएको पाइन्छ ।

- भ) विश्व भाषा र साहित्य जगतका उपलब्धिहरूलाई खास भाषामा प्रसारण र अनुसरण गर्दा कोड परिवर्तन र कोड मिश्रणको आवश्यकता सन्दर्भित भएको छ ।
- ब) विश्व भूगोल, जातजाति, सामाजिक परिवेश, सांस्कृतिक वैभवजस्ता पक्षसँग परिचित हुने र साक्षात्कार गर्ने मानवीय सद्भावका सन्दर्भमा कोड परिवर्तन र कोड मिश्रणका आवश्यक देखिन्छ ।
- ट) विज्ञान र प्रविधिको विश्वव्यापीकरण र ज्ञानका अजस्र प्रवाहका कारण कोड परिवर्तन र कोड मिश्रणको आवश्यकता सन्दर्भित भएको छ ।

२.२.३ अन्तर्मनको यात्रा संस्मरणात्मक कृतिको परिचय

जीवन भोगाइका क्रममा मानिसले प्राप्त गर्ने तीता-मीठा अनुभव, घात-प्रतिघात, आरोह-अवरोह, देखेका, सुनेका, अध्ययन गरेका ज्ञानका स्मृतिलाई साहित्यिक रचनामा प्रस्तुत गर्ने कार्य संस्मरणात्मक कृतिमा गर्दछ । यसमा विशेषतः आफ्ना जीवन यापनका विविध सन्दर्भहरूलाई पूर्वस्मृति शैलीमा राख्दै त्यसप्रति आफ्नो स्वतन्त्र धारणा व्यक्त गर्ने गरिन्छ ।

जगदीश घिमिरेको अन्तर्मनको यात्रा संस्मरणात्मक कृति आधुनिक नेपाली साहित्यको बहुचर्चित संस्मरणात्मक कृति हो । २०६४ सालमा प्रकाशित यस कृतिको छोटो अवधिमा नै हाल एघारौँ संस्करणसम्म प्रकाशन भइसकेको छ । यस कृतिले २०६५ सालको मदन पुरस्कार र उत्तम शान्ति पुरस्कार प्राप्त गर्न सफल भएको छ । पछिल्लो समयमा नेपाली साहित्यमा पढिएर, अत्याधिक प्रतिक्रिया व्यक्त गरिएको कृतिमा यो कृति अग्र पङ्क्तिमा रहेको पाइन्छ । माइलोमा क्यान्सरबाट पीडित साहित्यकारको कारुणिक आत्मकथाका साथै उनले नेपालको साहित्यिक, राजनीतिक र सामाजिक सेवाको क्षेत्रमा पुऱ्याई रहेको योगदानको सरल, स्पष्ट, र कलात्मक शैलीमा प्रस्तुत गरिएको पाइन्छ । यस कृतिमा कृतिकारले आफ्नो वैयक्तिक, सामाजिक, साङ्गठनिक जीवनको खुलासा सहज रूपमा गरेको पाइन्छ । जन्म, जीवन र मृत्युका स्वभाविक दर्शनबाट शास्वत मानवीय जीवनको यथार्थ प्रस्तुति यस कृतिमा पाइन्छ । यस संस्मरणात्मक कृतिमा सहज, स्वभाविक रूपमा विभिन्न विषय, सन्दर्भ प्रस्तुत गर्न अङ्ग्रेजी भाषिक कोडहरू प्रयोग गरिएको पाइने हुँदा कोड मिश्रण अध्ययनका लागि उत्कृष्ट कृति मान्न सकिन्छ ।

२.२.४ कोड मिश्रणयुक्त भाषाको पहिचानगत आधार

कुनै पनि भाषाका प्रयोग हुने शब्दहरू प्रयोग गरिने भाषामा विकल्पका रूपमा शब्द वा अर्थगत सम्बन्ध भएमा मात्र कोड मिश्रणको रूपमा मानिने र नभएमा तिनीहरूलाई कोड मिश्रणका रूपमा मानिने छैन । कोड मिश्रण हुनका लागि मिश्रण हुने भाषाको भाषिक एकाइको प्रयोग हुने भाषामा समानार्थी वा अर्थगत लक्षणका दृष्टिले स्पष्ट हुनु वाञ्छनीय मानिन्छ । कुनै व्यक्ति, वस्तु, ठाउँ, सङ्घसंस्था आदिका नामहरू जुन अर्को भाषामा पनि त्यही रूपमा बुझ्नु पर्दछ, त्यसलाई कोड मिश्रण मान्न सकिन्छ । उदाहरणका रूपमा अमेरिका, एभोकाडो, जोन पिटर्स, लन्डन, जस्ता नाम शब्दको नेपाली भाषामा रूपान्तरण हुन सक्दैन । नेपालीमा लेख्दा पनि सोही रूपमा नै लेखिने हुँदा यस्ता शब्दहरू कोड मिश्रणमा पर्दैनन् । तर व्यक्ति, वस्तु, ठाउँ, सङ्घसंस्था आदिका संक्षिप्त नामहरू भने कोड मिश्रणका रूपमा रहेको पाइन्छ । जस्तै : विश्वेश्वरप्रसाद : वी. पी. । एउटै भाषिक कोडले पनि सन्दर्भगत रूपमा सोही भाषामा फरक अर्थ र व्याकरणगत धारणा दिने कोडलाई प्रयोग स्थितिका आधारमा फरक कोडको रूपमा राख्नु पर्दछ । जस्तै : फ्रायाक्चर, अडर जस्ता शब्द नामपद र क्रियापद दुवै सन्दर्भमा आएको पाइन्छ । समग्र कृतिलाई सङ्कथनका रूपमा राखी अध्ययन गर्दा शब्द तहदेखि अनुच्छेद तहसम्मका भाषिक प्रयोगहरू कोड मिश्रणका रूपमा मान्नु पर्ने हुन्छ । अर्को भाषाबाट आएका कोड जसलाई प्रयोगका सन्दर्भमा रूप परिवर्तन गरी प्रयोग भएमा भने त्यस्ता शब्दहरूको कोड मिश्रण मानिन्दैन । जस्तै : टी १२ : टी १२ ।

२.३ सारांश

समग्रमा कोड सूचना आदानप्रदान गर्ने एक समाज-भाषिक प्रणाली हो । समाजका विभिन्न क्षेत्रमा सूचना आदानप्रदान गर्न विषयको प्रकृतिअनुसार भिन्नभिन्न कोड प्रयोग हुने गर्दछन् । भाषिक रूपमा विचार विनिमय गर्दा प्रयोग गर्न सकिने ध्वनि, वर्ण, रूप, शब्द, वाक्य जस्ता भाषिक पक्ष नै कोड हुन् ।

एउटै विषयवस्तुमा आवश्यकताअनुसार एकभन्दा बढी भाषा वा भाषिक तत्त्वहरूको वैकल्पिक प्रयोग नै कोड परिवर्तन हो । शैली विभेदित गर्ने, भाषिकान्तरण गर्ने, भाषा द्वैतको सिर्जना गर्ने, बोली परिवर्तन गर्नेजस्ता कार्यमा पनि कोड परिवर्तनमा गरिन्छ । भाषिक व्यवहारको सम्प्रेषणजन्य प्रकृतिको परिस्थितिगत भिन्नतालाई नै कोड परिवर्तन भन्न

सकिन्छ । भाषिक सम्प्रेषणमा विविधता दिन, औपचारिकता देखाउन, निकटता प्रदर्शन गर्न रसरङ्ग, हँसीमजाक गरी अरूलाई उल्याउन कोड परिवर्तन गरिएको पाइन्छ । समभाषिक कोड परिवर्तन र विषमभाषिक कोड परिवर्तन कोड परिवर्तनको भाषिक स्थितिका रूपमा रहेको पाइन्छ । कोड परिवर्तनका प्रकारमा परिस्थितिजन्य कोड परिवर्तन, लाक्षणिक कोड परिवर्तन र संवादात्मक कोड परिवर्तन रहेको पाइन्छ । कोड परिवर्तनका कारणहरूमा विषयवस्तुको छनोट, एक्य भाव, प्रतिष्ठा, कसैको अभिव्यक्तिको प्रतिवेदन, भाषिक भूमिका निर्वाह, बहुविध विषयगत छलफल, वक्ताको इच्छा, अभिप्रेरणा, मनोवैज्ञानिक पक्ष, सन्दर्भको भिन्नता, औपचारिकता, अनौपचारिकता, गम्भीरता, ख्यालठट्टा आदि रहेको पाइन्छ । आत्मीयता प्रदर्शन गर्न, अनुकरण गर्ने बानी, सामाजिक प्रतिष्ठा बढाउने इच्छा, अश्लील शब्दको विकल्प, प्रयोग गरिरहेको भाषामा वक्ताको कम दक्षता, आफ्नो भाषामा अभिव्यक्तिको न्यूनता, वैज्ञानिक र प्राविधिक विषय एवं शब्दभण्डारको विस्तार, सामाजिक समायोजनको आवश्यकता, कसैको भनाइलाई उद्धृत गर्न, विशेष सामाजिक-धार्मिक कार्यक्रम गर्न, भाषा नबुझे वक्ता उपस्थित भएको, विषयवस्तुको परिवर्तनजस्ता अवस्थामा कोड परिवर्तन भएको पाइन्छ ।

कोड परिवर्तन प्रक्रियाबाट एउटा भाषाका शब्द, पदवली, उपवाक्य, वाक्यजस्ता भाषिक स्तरका कोडहरू अर्को भाषिक अभिव्यक्तिको सङ्कथनमा मिसिएर आउनु कोड मिश्रण हो । कोड मिश्रण द्विभाषिक र बहुभाषिक समुदायको सहज आवश्यकताका रूपमा हुन्छ । कोड मिश्रणमा एउटा भाषिक व्यवस्थाभित्र एक वा सोभन्दा बढी भाषाका कोडहरूको प्रयोग भएको हुन सक्छ । विज्ञान र प्राविधिको विश्वव्यापीकरण र ज्ञानको अजस्र प्रवाहका साथै प्रभावशाली भाषाप्रतिको आकर्षण र सहज मानवीय सम्बन्धका कारण कुनै पनि भाषा सामाजिक परिवेशमा भिन्न भई कोड मिश्रणमुक्त रहन प्रायः असम्भव छ ।

कोड परिवर्तन प्रक्रियाका रूपमा रहेको हुन्छ भने कोड मिश्रण कोड परिवर्तनको परिणामका रूपमा रहेको हुन्छ । राजनीतिक सन्दर्भ, सामाजिक सन्दर्भ, आर्थिक सन्दर्भ, ऐतिहासिक सन्दर्भ, प्राविधिक सन्दर्भ, आधुनिक सन्दर्भहरूका कारण कोड मिश्रण र कोड परिवर्तन भएको पाइन्छ । अन्तर्मनको यात्रा संस्मरणात्मक कृतिमा शब्द तहदेखि अनुच्छेद तहसम्मका अङ्ग्रेजी भाषिक कोडहरू प्रयोग भएकाले कोड मिश्रण अध्ययनका लागि उत्कृष्ट कृति मान्न सकिन्छ ।

अध्याय तीन

कोड मिश्रणका आधारमा अन्तर्मनको यात्रा कृतिको विश्लेषण

३.१ अन्तर्मनको यात्रा संस्मरणात्मक कृतिमा भाषिक तहमा प्रयुक्त कोड मिश्रण

अन्तर्मनको यात्रा संस्मरणात्मक कृतिको समग्रतामा कोड मिश्रणलाई नियाल्दा यस कृति निर्माणका भाषिक घटकहरू शब्द/पद, पदावली, उपवाक्य, वाक्य, अनुच्छेदका तहमा कोड मिश्रण रहेको पाइन्छ । यस अध्ययनको उद्देश्यअनुसार यस कृतिमा शब्द/पद, पदावली, उपवाक्य, वाक्य, अनुच्छेदका तहमा रहेका अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रणलाई पहिचान गरी वर्णानुक्रममा प्रस्तुत गरिएको छ :

३.१.१ शब्द तहमा प्रयुक्त कोड मिश्रण

अडर	आर्गनिक	एक्सरे
अडियो	आब्सोल्युट	एक्साइटिड
अथरिटी	आर एण्ड आर	एजेन्ट
अनलिमिटेड	आरकान्सस	एडजस्मेन्ट
अपरेसन	इगो	एनजिओ
अपार्टमेन्ट	इन्भेस्ट	एनोक्रोनास्टिक
अपिल	इन्जिन	एन्टिवायोटिक
अप्रिल	इन्जिनियर	एन्टेना
अफिस	इन्जेक्सन	एमिफेरल
अमेरिकन	इन्टरनेट	ए बी सी
अलार्म	इन्टेलेक्चुअल	एबसर्डिटी
आई एन जिओ	इन्डिपेन्डेन्ट	एम आर आई
आई एस्सी	इन्फेक्सन	एम्. ए.
आइ-ओपनर	इमेल	एम्बुलेन्स
आई पीपी एफ	इलेक्टोफेरेसिस	एयरपोर्ट
आउटडेटेड	एएक्सस पीपीपी	एरोविक
आर्किटेक्ट	एकेडेमी	एलर्जी

एलोप्याथी	क्याम्पस	टाइपराइटर
एस.	क्यासिनो	टाबेल
एसेट	क्यासेट	टी. आर.
एस् एल् सी	क्रिम	टी. भी.
ओआस	क्लव	दुरिस्ट
ओइकोलोजिस्ट	क्लस्ट्रोफोविक	टेन्सन
ओभरडोज	क्लास	ट्रेप
कन्टिन्युअस	क्लोरिन	टेलिकम
कन्डोम	क्वान्टिटी	टेलिफोन
कन्सिडर	क्वालिटी	टेलिभिजन
कप	गभर्नर	ट्यालेन्ट
कप्तान	गाइड	ट्युमर
कफीहाउस	गार्ड	ट्रक
कभर	गेटपास	ट्रलकिट
कमाण्डर	ग्लामर	ट्रान्जिसन
कम्पनी	चियर्स	ट्रान्सप्लान्ट
कम्प्युटर	चेयरम्यान	ट्राफिक
करिअर	जनवरी	ट्रेकिङ
करेन्ट	जी. एम.	डबललोड
कलेज	जीन	डलर
कलेवर	जीप	डब्लु. बी. सी.
कार	जी. पी.	डल
कार्ड	जुलाई	डा.
किमो	जे.	डाइपर
केस	जेल	डायलेसिस
कोअपरेट	जोकर	डिग्री
कोर्स	टन्सिल	डिमान्ड
क्यान्सर	टाइप	डिमोक्रयाट

डिमोस्ट्रेसन	पासपोर्ट	फिल्मी
डी. एन. ए.	पी आर	फ्री
ड्रग	पिस्तोल	फुट
ड्राइभर	पी. एच. डी.	फुटपाथ
ड्रेसिड	पेज	फुलटाइम
नट	पोल्सिन	फेभर
नम्बर	प्याकेज	फेल
नर्भस	प्यान	फोटो
नर्मल	प्यानल	फोन
नर्स	प्यारोडी	फ्यालेन्जाइटिस
नर्सिड	प्राक्टिकल	फ्रयाक्चर
निम्फा	प्रेस	फ्लाइट
निम्फोम्यानियाक	प्रेस्काइब	बम
निहिजिज्म	प्रोआक्टिभ	बस
निहिलिस्ट	प्रोजेक्ट	बाइन्ड
नेगेटिभ	प्रोफेसर	बाएस्सी
ने. टी. भी.	प्लास्टिक	बाथरूम
नेल	प्लेट	बिजनेस
नोट	प्लेटफार्म	बी. ए.
न्युपोजिन	प्लेटलेट	बी. बी. पी.
पकेट	प्लाइन्ट	बी. बी. सी.
पर्फमेन्स	फाइनल	बुथ
पर्सेन्ट	फाइब्रोसिस	बेस
पाउण्ड	फाउन्डेसन	बोनम्यारो
पार्क	फिजियो	बोरिड
पार्टटाइम	फिट	ब्यानर
पार्टी	फिल्ड	ब्यान्डेज
पास	फिल्म	भिजन

भेजिटेरियन	युटोपिया	ल्युकेमिया
भिटाभिन	यू. जी.	वाइन
भिडियो	रिआक्सन	वार्ड
भिसा	रिजल्ट	वार्निङ
भेन्टिलेटर	रिटायर	विट
भ्याड	रेडियो	वी. पी.
भ्यू	रिन्यु	वेबसाइट
मई	रिपोर्ट	सप्लायर
मनिटर	रिफ्लक्स	सर
मर्फिम	रिभ्यु	सरी
माइक्रोकजम	रियाक्टिभ	सर्जन
माइलोमा	रियाज	सर्भाइभ
मिटर	रियालिटी	साइन्स
मिनिबस	रिसर्च	सिनेमा
मिस	रुलेट	सिभिलियन
मिस	रेट	सिम्वायोसिस
मिसन	रेमिसन	सिलिड
मिसिनरी	रेस्ट	सिल्ड
मेन्टर	रेस्टुरेन्ट	सिस्टोस्कोपी
मेल्फानाल	रोड	सीट
मेयर	लकेट	सेक्टेम्बर
मोटर	लज	सेन्टर
मोटरसाइकल	लाइन	सेन्टिमिटर
मोटेल्	लाइसेन्स	सेन्स
म्यान्टोल	लिमिटेड	सेमिनार
म्युकोसाइटिस	लोसन	सेलाइन
युएनडिपी	ल्यान्डस्केप	सोआस
युनिकोड	ल्यारेन्जाइटिस	स्कच

स्कूल	स्याडिज्म	होटेल
स्कूलकलेज	स्लम	होमियोप्याथी
स्टाफ	स्त्याव	होमियोप्याथिक
स्टेट्स	हनीमून	end
स्टेशन	हबी	holistic
स्ट्रेचर	हिस्टिरिया	
स्पेस	हेल्थ	

३.१.२ पदावली तहमा प्रयुक्त कोड मिश्रण

अन प्रोट्याक्टेड वार	जेट ल्याग
अफिसियल अडभाइजर	टाउन प्लानिड
अस्ट्रेलियन एम्ब्यास्डर	टिम मेम्बर
आइसोलेसन रुम	टुरिस्ट एनजिओ
इन्टरनल ज्यागुलर भेन	ट्याप स्टैन्ड
इन्भर्स कोरिलेसन	डम्पिड साइड
इरिटेवल ब्लाडर	डवल ल्युमेन क्याथेटर
एटम बम	डब्लु वी सी नर्मल
एनजिओ फेडरेसन	डिप भेन थ्रम्ब्रोसिस
एयर गन	डेन्टल क्लस
एलोप्याथिक अकुपड्चर	थाई एयरवेज
कन्टिनेन्टल ग्रुप	दि म्यान अफ मिराकल
कमन सेन्स	नम्बर प्लेट
कम्प्लट बेड रेस्ट	नर्सरी राइम
काउन्ट डाउन	नर्सिड होम
क्याडर वेस्ट	पेज टाइप
क्रिटिकल रिभ्यु	पेन किलर
गार्ड अफ अनर	पेरिफेरल न्युरोप्याथी
च्यारिटी नेभिगेटर	प्याथोलोजिकल फ्रायाक्चर

प्याराडाइम सिफ्ट	मेडिकल ओड्कोलोजिस्ट
प्राइभेट लिमिटेड	मेडिकल रिपोर्ट
पुफ रिडर	म्याटर अफ फ्याक्ट स्टायल अफ बिहेवियर
प्लानिड कमिसन	म्यारो ट्रान्सप्लान्ट
फड्गस इन्फेक्सन	राइट अफ
फस्ट क्लास	रिजनल डाइरेक्टर
फास्ट लाइफ स्टायल	रेफरेन्स ग्रुप
फिल्ड अफिस	रेल स्टेसन
फ्रन्ट लाइन ट्रिटमेन्ट भ्याड	लिनिड अथरिटी
फ्रोयडियन स्लिप	लिप स्टिक
बडी ल्याड्वेज	वेटर बिजनेस ब्युरो
बिजनेस क्लास	सि आर एस कम्पनी
बेस क्याम्प	सि आर एस प्रोजेक्ट
बोन म्यारो ट्रान्सप्लान्ट	सिभियर ब्याक पेन
ब्रेन ट्युमर	सेक्सी थिम
ब्रेकिड न्युज	सेक्सी पार्टनर
भाइस चेयरम्यान	सेन्ट्रल भेन
भिजिटिड कार्ड	सेप्टिक ट्याड्क
भिटामिन डी	सेल ट्रान्सप्लान्ट
भ्याड किमो	सेल्फ आक्चुअलाइजेसन
भ्यालु आएडेड	स्टाम्प पेपर
मल्टिपल माइलोमा	स्टाफ नर्स
मल्टिपल माइलोमा क्यान्सर	स्टेम सेल
माइक्रो इकोनोमिक्स	स्टेम सेल ट्रान्सप्लान्ट
माइलोमा क्यान्सर	स्टेम सेल सेपरेसन
मास वेस्ड	स्टेम सेल हार्भेस्ट
मास हिप्नोटिज्म	स्टैन्डिड ओभेसन
मेजर अपरेसन	स्पन्ज वाथ

स्प्रिडग बोर्ड	हेल्थ फुट कन्सस
स्लिपिड ब्याग	हेल्थ फ्रिक
स्वीमिड पुल	ट्वाइट वाइन
हिमालयन ब्लन्डर	ट्विल चेयर
होमियोप्याथिक डाक्टर	Liminar flow patient insulator

३.१.३ उपवाक्य तहमा प्रयुक्त कोड मिश्रण

आइ एन्भी यू थ्याङ्क यू	Go for action
---------------------------	---------------

३.१.४ वाक्य तहमा प्रयुक्त कोड मिश्रण

<p>इट इज वेटर टु वि एन्भिड द्यान पिटिड । टु इच एकर्डिड टु हिज नीड एन्ड फ्रम इच एकर्डिड टु हिज एबिलिटी । देयर इज नथिड न्यु इन आर्ट एक्सेप्ट ट्यालेन्ट । मेक वेस्ट आउट अफ इट । यु क्यान वि क्रिटिकल नट सिनिकल । सो मी अ सेन म्यान, आइ विल क्योर हिम । Art is a love letter addressed to the humanity. Don't take life too seriously you will never get out of it alive. Men became accustomed to poison by degrees. Our truest life is when we are in our dreams awake. The object of art is to give life a shape.</p>
--

३.१.५ अनुच्छेद तहमा प्रयुक्त कोड मिश्रण

<p>Pussy cat pussy cat where have you been? I have been to London to visit the queen. Pussy cat pussy cat what did you do there? I frightened the little mouse under the chair.</p>
--

३.२. अन्तर्मनको यात्रा संस्मरणात्मक कृतिमा प्रयुक्त कोड मिश्रणको व्याख्या र विश्लेषण

यस अन्तर्मनको यात्रा संस्मरणात्मक कृतिको प्रत्यक्ष अवलोकन अध्ययनबाट प्राप्त कोड मिश्रणसँग सम्बन्धित तथ्यहरू र पाठकले यस कृतिमा प्रयुक्त कोड मिश्रणका सम्बन्धमा दिएको प्रश्नावलीको अभिमतका आधारमा कृतिको कोड मिश्रणका बारे व्याख्या र विश्लेषण गरिएको छ । यसका लागि अध्ययनको विशिष्ट उद्देश्यका आधारका निम्न शीर्षकमा आधारित भएर व्याख्या र विश्लेषण गरिएको छ :

१) संस्मरणात्मक कृतिमा प्रयुक्त अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रणको व्याख्या र विश्लेषण

- क) संस्मरणात्मक कृतिमा भाषिक तहमा प्रयुक्त समग्र अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रणको विश्लेषण
 - ख) संस्मरणात्मक कृतिमा भाषिक तहमा प्रयुक्त समग्र अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रणको जम्मा आवृत्तिको विश्लेषण
 - ग) संस्मरणात्मक कृतिमा प्रयुक्त अङ्ग्रेजी भाषिक शब्दहरूको शब्दवर्गका आधारमा विश्लेषण
 - घ) संस्मरणात्मक कृतिमा प्रयुक्त अङ्ग्रेजी भाषिक पदावलीको विश्लेषण
 - ङ) संस्मरणात्मक कृतिमा प्रयुक्त अङ्ग्रेजी भाषिक उपवाक्यको विश्लेषण
 - च) संस्मरणात्मक कृतिमा प्रयुक्त अङ्ग्रेजी भाषिक वाक्यको विश्लेषण
 - संरचनागत आधारमा
 - कार्यात्मक आधारमा
 - ज) संस्मरणात्मक कृतिमा प्रयुक्त अङ्ग्रेजी भाषिक अनुच्छेदको विश्लेषण
 - झ) संस्मरणात्मक कृतिमा प्रयुक्त अङ्ग्रेजी भाषिक संक्षिप्त शब्दहरूको विश्लेषण
 - ञ) संस्मरणात्मक कृतिमा प्रयुक्त अङ्ग्रेजी भाषिक कोडहरूको आवृत्तिगत विश्लेषण
- २) अन्तर्मनको यात्रा संस्मरणात्मक कृतिमा अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रणका कारणको विषयमा पाठक प्रतिक्रियाको व्याख्या र विश्लेषण
- क) कृतिमा अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रणका विषयमा पाठक अभिमतको व्याख्या र विश्लेषण
 - ख) कृतिमा अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रणका कारणबारे पाठक धारणाको व्याख्या र विश्लेषण

३.२.१ संस्मरणात्मक कृतिमा प्रयुक्त अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रणको व्याख्या र विश्लेषण

प्रत्यक्ष अवलोकनात्मक अध्ययन विधिका आधारमा निम्न शीर्षकहरूमा आधारित भएर कृतिको अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रणको अध्ययन गरिएको छ :

३.२.१.१ संस्मरणात्मक कृतिमा भाषिक तहमा प्रयुक्त समग्र अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रणको विश्लेषण

यस अन्तर्मनको यात्रा संस्मरणात्मक कृतिमा भाषिक स्तरमा कस्ताकस्ता भाषिक पक्षमा अङ्ग्रेजी भाषिक कोडको प्रयोग भएको छ भन्ने विषयमा समग्र भाषिक प्रस्तुतिको अध्ययन रहेको छ । कृतिकारले कृति रचना गर्दा शब्द/पद, पदावली, उपवाक्य, वाक्य, अनुच्छेदजस्ता भाषिक तत्वहरूमा केकस्ता र कति अङ्ग्रेजी भाषिक कोड प्रयोग गरेका छन् त्यसको अध्ययन गरी तिनीहरूको आवृत्ति र प्रतिशत स्पष्ट रूपमा तालिकाबद्ध गरिएको छ ।

तालिका : १

संस्मरणात्मक कृतिमा भाषिक तहमा प्रयुक्त समग्र अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रणको विश्लेषण

क्र.सं.	कोड मिश्रणको भाषिक तह	आवृत्ति	प्रतिशत
१.	शब्द	३२९	७३.२७
२.	पदावली	१०५	२३.३९
३.	उपवाक्य	३	०.६७
४.	वाक्य	११	२.४५
५.	अनुच्छेद	१	०.२२
जम्मा :		४४९	१००

यस अन्तर्मनको यात्रा संस्मरणात्मक कृतिमा जम्मा ४४९ वटा अङ्ग्रेजी भाषिक सन्दर्भहरू कोड मिश्रणको रूपमा प्रयोग भएको पाइन्छ । सम्पूर्ण भाषिक कोडहरू मध्ये शब्द तहमा ३२९ वटा अङ्ग्रेजी शब्दहरू अथवा सम्पूर्ण अङ्ग्रेजी भाषिक कोडहरूमा ७३.२७ प्रतिशत शब्द तहको कोड मिश्रण भएको पाइन्छ । त्यसै गरी सम्पूर्ण भाषिक कोडहरूमा १०५ वटा अङ्ग्रेजी पदावली अथवा सम्पूर्ण अङ्ग्रेजी भाषिक कोडहरूमा २३.३९ प्रतिशत

पदावली तहका, ३ वटा अङ्ग्रेजी उपवाक्य अथवा सम्पूर्ण अङ्ग्रेजी भाषिक कोडहरूमा ०.६७ प्रतिशत उपवाक्य तहका, ११ वटा अङ्ग्रेजी वाक्य अथवा सम्पूर्ण अङ्ग्रेजी भाषिक कोडहरूमा २.४५ प्रतिशत वाक्य तहका, १ वटा अङ्ग्रेजी अनुच्छेद अथवा सम्पूर्ण अङ्ग्रेजी भाषिक कोडहरूमा ०.२२ प्रतिशत अनुच्छेद तहका कोड मिश्रण भएको पाइन्छ । यो तथ्याङ्कको तालिकाअनुसार अन्तर्मनको यात्रा संस्मरणात्मक कृतिमा शब्द तहका अङ्ग्रेजी भाषिक कोडहरू सबैभन्दा धेरै र अनुच्छेद तहको अङ्ग्रेजी भाषिक कोड सबैभन्दा कम रहेको स्पष्ट देख्न सकिन्छ ।

३.२.१.२ संस्मरणात्मक कृतिमा भाषिक तहमा प्रयुक्त अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रणको आवृत्तिगत विश्लेषण

यस संस्मरणात्मक कृतिमा भाषिक तहमा प्रयोग भएका अङ्ग्रेजी भाषिक कोडहरू केकति मात्रामा दोहोरिएर आएका छन् भन्ने विषयको अध्ययन यसमा गरिन्छ । शब्द/पद, पदावली, उपवाक्य, वाक्य, अनुच्छेदजस्ता भाषिक तहमा कृतिभित्र कति पटक भाषिक स्तरको पुनरावृत्ति भई अङ्ग्रेजी भाषिक तत्वहरूको जम्मा आवृत्ति केकस्तो छ, भन्ने कुरालाई जम्मा आवृत्ति र प्रतिशतमा तालिकाबद्ध गरिएको छ ।

तालिका : २

संस्मरणात्मक कृतिमा भाषिक तहमा प्रयुक्त अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रणको आवृत्तिगत विश्लेषण

क्र.सं.	कोड मिश्रणको भाषिक तह	जम्मा आवृत्ति	प्रतिशत
१.	शब्द	९१०	८३.७१
२.	पदावली	१६१	१४.८१
३.	उपवाक्य	३	०.२८
४.	वाक्य	१२	१.१०
५.	अनुच्छेद	१	०.१०
जम्मा :		१०८७	१००

यस संस्मरणात्मक कृतिमा अङ्ग्रेजी भाषिक कोडहरूको जम्मा आवृत्ति १०८७ रहेको पाइन्छ । सम्पूर्ण अङ्ग्रेजी भाषिक कोडहरू मध्ये शब्द तहको जम्मा आवृत्ति ९१० पटक

अथवा ८३.७१ प्रतिशत भएको पाइन्छ । त्यसै गरी सम्पूर्ण भाषिक कोडहरूमा पदावली तहको जम्मा आवृत्ति १६१ पटक अथवा १४.८१ प्रतिशत, उपवाक्य तहको जम्मा आवृत्ति ३ पटक अथवा ०.२८ प्रतिशत, वाक्य तहको जम्मा आवृत्ति १२ पटक अथवा १.१० प्रतिशत, अनुच्छेद तहको जम्मा आवृत्ति १ पटक अथवा ०.१० प्रतिशत भएको पाइन्छ । यो तथ्याङ्कको तालिकाअनुसार यस संस्मरणात्मक कृतिमा शब्द तहका अङ्ग्रेजी भाषिक कोडहरूको जम्मा आवृत्ति सबैभन्दा धेरै र अनुच्छेद तहको अङ्ग्रेजी भाषिक कोडको जम्मा आवृत्ति सबैभन्दा कम रहेको स्पष्ट देख्न सकिन्छ ।

३.२.१.३ संस्मरणात्मक कृतिमा प्रयुक्त अङ्ग्रेजी भाषिक शब्दहरूको शब्दवर्गका आधारमा विश्लेषण

यस संस्मरणात्मक कृतिमा शब्द तहमा प्रयुक्त अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रणलाई शब्दवर्गका आधारमा विश्लेषण गर्न सकिन्छ । शब्दवर्गका आधारमा शब्दहरूलाई नाम, विशेषण, क्रिया, क्रियाविशेषणजस्ता व्याकरणिक आधारमा अध्ययन गरिन्छ । कोड मिश्रणयुक्त शब्दहरू कृतिको प्रयोग सन्दर्भका आधारमा केकस्ता शब्दगत कार्य गरेका छन् त्यसअनुरूप विश्लेषण गरिन्छ । यस कृतिका शब्द तहमा प्रयुक्त अङ्ग्रेजी भाषिक कोडलाई नाम, विशेषण र क्रियाजस्ता शब्दवर्गका आधारमा आवृत्ति र प्रतिशत पनि स्पष्ट पारी तालिकाबद्ध गरिएको छ ।

तालिका : ३

संस्मरणात्मक कृतिमा प्रयुक्त अङ्ग्रेजी भाषिक शब्दहरूको शब्दवर्गका आधारमा विश्लेषण

क्र.सं.	शब्दवर्ग	आवृत्ति	प्रतिशत
१.	नाम	२६७	८१.१६
२.	विशेषण	३६	१०.९४
३.	क्रिया	२६	७.९०
जम्मा :		३२९	१००

यस अन्तर्भूतको यात्रा संस्मरणात्मक कृतिमा जम्मा ३२९ वटा शब्द तहका कोडहरूको मिश्रण भएको पाइन्छ । ती शब्दहरूमध्ये शब्दवर्गका आधारमा २६७ वटा अथवा

८१.१६ प्रतिशत नाम शब्दहरू, ३६ वटा अथवा १०.९४ प्रतिशत विशेषण शब्दहरू र २६ वटा अथवा ७.९० प्रतिशत क्रिया शब्दहरू प्रयोग भएको पाइन्छ । यस तालिकाबाट के स्पष्ट हुन्छ भने संस्मरणात्मक कृतिमा नाम शब्दहरू सबैभन्दा धेरै प्रयोग भएका छन् भने क्रिया शब्दहरू सबैभन्दा कम प्रयोग भएका छन् ।

तलका उदाहरणहरूले अन्तर्मनको यात्रा संस्मरणात्मक कृतिमा नाम, विशेषण र क्रिया शब्दको केकसरी अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रण भएको छ त्यसलाई स्पष्ट पार्दछ :

नाम शब्दको कोड मिश्रण

दिनभरिको हिँडाइ र माओवादको ओभरडोजले हाम्रो मानसिकता ठर्रा र चौटाको लागि परिपक्क भएको थियो । (पृ. सं.- ३४)

रिजल्ट चौथो वर्षमा भयो । (पृ. सं.- ५८)

पटनामा हाम्रो हतियार सप्लायर थियो । (पृ. सं.- ६०)

त्यस बेलाको त्यो रियालिटी आजको एक्सर्डिटी देखिन्छ । (पृ. सं.- ७५)

दोस्रो हल्लामा म टेलिकमको प्रमुख भएछु । (पृ. सं.- ८३)

फलानु मान्छेको एसेट वा धन यति करोड, यति अर्ब, यति खर्ब । (पृ. सं. - ८९)

उसको सिकारले भाग्ने रिआक्सन गर्छ । (पृ. सं.- १२७)

साथीहरूले दोस्रो हनीमून भनेर जिस्काए । (पृ. सं. - १५४)

तर म ल्युकेमियाको ट्रान्सप्लान्ट गर्छु, माइलोमाको गर्दिन । (पृ. सं.- १५९)

तिमी पूरा रेमिसनमा छौ । (पृ. सं.- १८४)

तपाईंको अप्रेसन गर्ने केस होइन । (पृ. सं.- २०४)

जीवन क्वालिटी हो, क्वाण्टिटी होइन । (पृ. सं.- २३६)

भेन्टिलेटरमा राखेर वा डायलेसिस गरेर पनि नबचाऊ । (पृ. सं.- २३७)

विशेषण शब्दको कोड मिश्रण

..... सुगुरको खोरजस्तो स्लम भएको छ । (पृ. सं.- २८)

अमेरिकन बुहारीले पनि मेरो ससुराको साथी भनेर चिनिन् । (पृ. सं.- ४८)

म त परिवार नियोजन सङ्घमा फुलटाइम जागिरमा छु, सर । (पृ. सं.- ६८)

माओवादको बाघको जस्तै सबै *प्रोआक्टिभ*, आक्रामक रणनीति छ भने त्यसप्रति प्रमुख दलहरूको मिर्गको जस्तो *रिआक्टिभ* रणनीति छ । (पृ. सं.- १२७)

तर आजको अङ्ग्रेजीबाज *इन्डिपेन्डेन्ट*, स्वतन्त्र, *सेल्फकन्फिडेन्ट*, आत्माविश्वासयुक्त, *इन्टेलिक्चुअल* युगमा यी सबै कुरा *आउटडेटेड* अर्थात् खुस्किसकेका र अपवाद हुन् । (पृ. सं.-२०३)

जीवनबारे सार्वकालिक, सार्वभौमिक, सर्वसम्मत, *आब्सोल्युट* सत्य छैन । (पृ. सं. २३५)

क्रिया शब्दको कोड मिश्रण

हामी अमेरिका पुगेकै दिन ढाडको हाड *फ्रयाक्चर* भएछ । (पृ. सं.- ३)

म पनि जान्छु भनेर *कल* गरें । (पृ. सं.- २०)

लण्डनमा कसरी *सर्भाइभ* गर्ने भनेर सिकाउँथे । (पृ. सं.- ७८)

अब तीन चार वर्षमा म *रिटायर* हुन्छु । (पृ. सं.- १०५)

आग्रहपूर्वक मैले मेरो क्रियाशील सदस्यता *रिभ्यु* गरें । (पृ. सं.-१४५)

तर म ल्युकेमियाको *ट्रान्सप्लान्ट* गर्छु, माइलोमाको गर्दिन । (पृ. सं.- १५९)

म तिमीलाई थ्याल डेक्सा रेजिमेन नै *प्रेसक्राइव* गर्छु । (पृ. सं.- १७९)

तपाईंको *अप्रेसन* गर्ने केस होइन । (पृ. सं.- २०४)

भेन्टिलेटरमा राखेर वा *डायलेसिस* गरेर पनि नबचाऊ । (पृ. सं.- २३७)

३.२.१.४ संस्मरणात्मक कृतिमा प्रयुक्त अङ्ग्रेजी भाषिक पदावलीको विश्लेषण

शब्दभन्दा माथिल्लो र उपवाक्यभन्दा तल्लो भाषिक एकाइ पदावलीको रूपमा रहेको हुन्छ । यस संस्मरणात्मक कृतिमा पदावली तहमा अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रण रहेको पाइन्छ । पदावली तहमा रहेर अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रणको अध्ययन गर्ने क्रममा नाम पदावली, विशेषण पदावली र क्रिया पदावली क्रियाविशेषण पदावलीजस्ता पदावलीको आधारमा विश्लेषण गरिन्छ । यस कृतिमा पदावली तहमा प्राप्त अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रणलाई नाम पदावली र विशेषण पदावलीको आवृत्ति र प्रतिशत स्पष्ट पारी तालिकाबद्ध गरिएको छ ।

तालिका : ४

संस्मरणात्मक कृतिमा प्रयुक्त अङ्ग्रेजी भाषिक पदावलीको विश्लेषण

क्र.सं.	पदावली	आवृत्ति	प्रतिशत
१.	नाम पदावली	१०१	९६.१९
२.	क्रिया पदावली	—	—
३.	विशेषण पदावली	४	३.८१
४.	क्रियाविशेषण पदावली	—	—
जम्मा :		१०५	१००

प्रस्तुत तालिकाअनुसार यस संस्मरणात्मक कृतिमा १०५ वटा अङ्ग्रेजी भाषिक पदावलीयुक्त कोड मिश्रण रहेको पाइन्छ । जम्मा पदावलीमध्ये नाम पदावली १०१ वटा अथवा ९६.१९ प्रतिशत र विशेषण पदावली ४ वटा अथवा ३.८१ प्रतिशत भएको पाइन्छ । अङ्ग्रेजी भाषिक नाम पदावली र विशेषण पदावली मात्र भएको यस संस्मरणात्मक कृतिमा नाम पदावलीको सङ्ख्या अधिक रहेको र विशेषण पदावली कम सङ्ख्यामा रहेको पाउन सकिन्छ । तर क्रिया पदावली र क्रियाविशेषण पदावली भने यस कृतिमा नरहेको पाइन्छ ।

तलका उदाहरणहरूले अन्तर्मनको यात्रा संस्मरणात्मक कृतिमा पदावली तहमा केकसरी अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रण भएको छ त्यसलाई स्पष्ट पार्दछ :

विवेक र सिद्धान्तको *इन्भर्स कोरिलेसन* अथवा विपरीत-परम्परता हुन्छ । (पृ. सं.- ३२)

फ्रोयडियन स्लिप भन्ने कुनै कुरा छ भने त्यो भएको हुन सक्छ । (पृ. सं.- ६३)

सोधें- अरु *टिम मेम्बर* कोको हुन् ? (पृ. सं.- ६८)

अविवेक *कमन सेन्स*को अभाव हो । (पृ. सं.- ८८)

अब त *प्राइभेट लिमिटेड* भएको छ । (पृ. सं.- १४६)

तिम्रो *फ्रन्टलाइन ट्रिटमेन्ट* नै त्यै हो । (पृ. सं.- १७६)

म तिम्रीलाई *थ्याल डेक्सा रेजिमेन* नै प्रेस्काइव गर्छु । (पृ. सं.- १७९)

मान्छे जन्मिने बित्तिकैदेखि आयुको *काउन्ट डाउन* सुरु हुन्छ । (पृ. सं.- २३१)

३.२.१.५ संस्मरणात्मक कृतिमा प्रयुक्त अङ्ग्रेजी भाषिक उपवाक्यको विश्लेषण

पदावलीभन्दा माथिल्लो र वाक्यभन्दा तल्लो भाषिक संरचना उपवाक्यको रूपमा रहन्छ । संयुक्त, मिश्र र मिलित वाक्यको एउटा खण्ड आफैमा उद्देश्य र विधेय रूप भएको शब्दहरूको समूह जसले वाक्य खण्ड वा वाक्यको रूपमा कार्य गर्दछ त्यो उपवाक्य हो । उपवाक्यलाई सामान्यतः नाम उपवाक्य, विशेषण उपवाक्य र क्रियाविशेषण उपवाक्यको रूपमा विश्लेषण गर्न सकिन्छ । यस अन्तर्मनको यात्रा संस्मरणात्मक कृतिमा उपवाक्य तहका भाषिक कोडहरू ३ वटा रहेको पाइन्छ । ती ३ वटै उपवाक्य नाम उपवाक्यको रूपमा आएका छन् र विशेषण उपवाक्य र क्रियाविशेषण उपवाक्य नभएको देखिन्छ ।

तलका उदाहरणहरूले अन्तर्मनको यात्रा संस्मरणात्मक कृतिमा उपवाक्य तहमा केकसरी अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रण भएको छ त्यसलाई स्पष्ट पार्दछ :

मलाई पुराना कुरा बताउँदा किसुनजीले भने - “हृदयराजजीले पटनाबाट मलाई मातृकाप्रसाद कोइरालाको Go for action भन्ने तीन शब्दको चिठी र मौखिक सन्देश ल्याएर दिएपछि मैले उदयपुरमा मुक्तिसेना परिचालन गरें ।” (पृ. सं.- १६)

उनले थपे - “आइ एन्भी यू ।” (पृ. सं.- ६७)

मेरो मुखबाट अनायास निस्कियो - “थ्याङ्क यू , सरकार ।” (पृ. सं.- ७२)

३.२.१.६ संस्मरणात्मक कृतिमा प्रयुक्त अङ्ग्रेजी भाषिक वाक्य (संरचनात्मक र कार्यात्मक आधारमा) को विश्लेषण

उपवाक्यभन्दा माथिल्लो र अनुच्छेदभन्दा तल्लो भाषिक संरचना वाक्यको रूपमा रहन्छ । उद्देश्य र विधेययुक्त भाषिक संरचना जसले एउटा पूर्ण अर्थलाई सङ्केत गर्दछ त्यो वाक्य हुन्छ । वाक्यलाई वाक्यले गर्ने व्याकरणात्मक कार्य र संरचनागत सङ्गठनका आधारमा कार्यात्मक र संरचनागत रूपमा विभाजन गरी देखाउन सकिन्छ । कार्यात्मक आधारमा वाक्यलाई सामान्यार्थक वाक्य, विधयार्थक वाक्य, प्रश्नार्थक वाक्य, सङ्केतार्थक वाक्य, विश्वयार्थक वाक्यजस्ता आधारमा अध्ययन गर्न सकिन्छ भने संरचनात्मक आधारमा वाक्यलाई सरल वाक्य, मिश्र वाक्य र संयुक्त वाक्यका रूपमा विश्लेषण गर्न सकिन्छ । यस कृतिमा प्रयुक्त वाक्यको कार्यात्मक र संरचनागत स्वरूपका आधारमा आवृत्ति र प्रतिशत स्पष्ट पारी तालिकाबद्ध गरिएको छ ।

तालिका : ५

संस्मरणात्मक कृतिमा प्रयुक्त अङ्ग्रेजी भाषिक वाक्य (संरचनात्मक आधारमा) को विश्लेषण

क्र.सं.	वाक्य	आवृत्ति	प्रतिशत
१.	सरल वाक्य	४	३६.३६
२.	मिश्र वाक्य	५	४५.४६
३.	संयुक्त वाक्य	२	१८.१८
जम्मा :		११	१००

अन्तर्मनको यात्रा संस्मरणात्मक कृतिमा ११ वटा वाक्य तहका अङ्ग्रेजी भाषिक कोडहरूको मिश्रण भएको पाइन्छ । ती वाक्यहरूमध्ये संरचनात्मक आधारमा सरल वाक्य ४ वटा अथवा ३६.३६ प्रतिशत, मिश्र वाक्य ५ वटा अथवा ४५.४६ प्रतिशत र संयुक्त वाक्य २ वटा अथवा १८.१८ प्रतिशत प्रयोग भएको पाइन्छ । यस कृतिमा मिश्र वाक्यको सङ्ख्या अधिक रहेको र संयुक्त वाक्यको सङ्ख्यामा कम रहेको देख्न सकिन्छ ।

तालिका : ६

संस्मरणात्मक कृतिमा प्रयुक्त अङ्ग्रेजी भाषिक वाक्य (कार्यात्मक आधारमा) को विश्लेषण

क्र.सं.	वाक्यका प्रकार	आवृत्ति	प्रतिशत
१.	सामान्यार्थक वाक्य	८	७२.७३
२.	प्रश्नार्थक वाक्य	—	—
३.	विध्यार्थक वाक्य	३	२७.२७
४.	विस्मयार्थक वाक्य	—	—
जम्मा :		११	१००

यस संस्मरणात्मक कृतिमा ११ वटा वाक्य तहका अङ्ग्रेजी भाषिक कोडहरूको मिश्रण भएको पाइन्छ । वाक्यले गर्ने व्याकरणिक कार्यका आधारमा यस कृतिमा सामान्यार्थक वाक्य ८ वटा अथवा ७२.७३ प्रतिशत र विध्यार्थक वाक्य ३ वटा अथवा २७.२७ प्रतिशत प्रयोग भएको देखिन्छ । प्रश्नार्थक वाक्य र विस्मयार्थक वाक्य भने प्रयोग

नभएको देखिन्छ । कार्यात्मक आधारमा यस कृतिमा सामान्यार्थक वाक्यको सङ्ख्या अधिक रहेको र विध्यार्थक वाक्यको सङ्ख्यामा कम रहेको देखिन्छ ।

अन्तर्मनको यात्रा संस्मरणात्मक कृतिमा वाक्य तहमा प्रयुक्त अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रणलाई निम्न उदाहरणहरूबाट हेर्न सकिन्छ :

Art is a love letter addressed to the humanity. (सामान्यार्थक र सरल वाक्य, पृ. सं.- ६)

Our truest life is when we are in our dreams awake. (सामान्यार्थक र मिश्र वाक्य, पृ. सं.- ६)

सो मी अ सेन म्यान, आइ विल क्योर हिम । (विध्यार्थक र मिश्र वाक्य, पृ. सं.- ७)

The object of art is to give life a shape. (सामान्यार्थक र सरल वाक्य, पृ. सं.- ८)

टु इच एकर्डिड टु हिज नीड एन्ड फ्रम इच एकर्डिड टु हिज एबिलिटी । (सामान्यार्थक र संयुक्त वाक्य, पृ. सं.- ३३)

यु क्यान वि क्रिटिकल नट सिनिकल । (सामान्यार्थक र संयुक्त वाक्य, पृ. सं.- ६८)

देयर इज नथिङ न्यु इन आर्ट एक्सेप्ट ट्यालेन्ट । (सामान्यार्थक र मिश्र वाक्य, पृ. सं.- ९८)

इट इज वेटर टु वि एन्भिड द्यान पिटिड । (सामान्यार्थक र मिश्र वाक्य, पृ. सं.- १२०)

मेक वेस्ट आउट अफ इट । (विध्यार्थक र सरल वाक्य, पृ. सं.- १५३)

Don't take life too seriously you will never get out of it alive. (विध्यार्थक र मिश्र वाक्य, पृ. सं.- १५६)

Men became accustomed to poison by degrees. (सामान्यार्थक र सरल वाक्य, पृ. सं.- १५८)

३.२.१.७ संस्मरणात्मक कृतिमा प्रयुक्त अङ्ग्रेजी भाषिक अनुच्छेदको विश्लेषण

वाक्यभन्दा माथिल्लो स्तरको भाषिक रूप अनुच्छेद हो । वाक्यको समूहबाट निर्मित भाषिक एकाइ जसले एउटा प्रसङ्ग वा विषयवस्तुको चर्चा गर्दछ, त्यसलाई अनुच्छेदको रूपमा लिइन्छ । एउटा मूल रचनाको निर्माणमा सहयोग गर्ने भाषिक एकाइ अनुच्छेद हुन्छ । भाषिक रचना वा सङ्गठनका दृष्टिले गद्य भाषिक अनुच्छेद र पद्य भाषिक अनुच्छेद वा

स्थूल भाषिक अनुच्छेद र बद्ध (श्लोकयुक्त) भाषिक अनुच्छेद रहेको पाइन्छ । अन्तर्मनको यात्रा संस्मरणात्मक कृतिमा सम्पूर्ण कृतिलाई आधार मान्दा चार पङ्क्तिको एउटा अङ्ग्रेजी श्लोकयुक्त अनुच्छेद कोड मिश्रणको रूपमा आएको पाइन्छ । जसमा दुईवटा प्रश्नात्मक वाक्य र दुईवटा सामान्यार्थक वाक्यको योगबाट एउटा चार पङ्क्तिको कवितात्मक स्वरूपको अनुच्छेद बनेको छ ।

अन्तर्मनको यात्रा संस्मरणात्मक कृतिमा अनुच्छेद तहमा प्रयुक्त अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रणलाई निम्न उदाहरणबाट हेर्न सकिन्छ :

Pussy cat pussy cat where have you been?

I have been to London to visit the queen.

Pussy cat pussy cat what did you do there?

I frightened the little mouse under the chair. (पृ. सं.- ११६)

३.२.१.८ संस्मरणात्मक कृतिमा प्रयुक्त अङ्ग्रेजी भाषिक सङ्क्षिप्त शब्दहरूको विश्लेषण

कुनै पनि व्यक्ति, वस्तु, ठाउँ, पद, उपाधि, सङ्घसंस्था आदिका नामहरूको छोटकरी रूप, जसलाई प्रायः सुरुको अक्षरबाट सङ्केत गरिएको हुन्छ, त्यस्ता शब्दलाई सङ्क्षिप्त शब्द भनिन्छ । कुनै व्यक्ति, वस्तु, ठाउँ, पद, उपाधि, सङ्घसंस्थाका लामा नामहरू सामान्य व्यावहारिक जीवनमा सरल, सहज र स्वभाविक बनाउन सङ्क्षिप्त रूपका शब्दहरू प्रयोग गरिएको पाइन्छ । अन्तर्मनको यात्रा संस्मरणात्मक कृतिमा २९ वटा सङ्क्षिप्त शब्दहरू रहेको पाइन्छ । संस्मरणात्मक कृतिमा यी शब्दहरूको जम्मा आवृत्ति १५७ पटक भएको पाइन्छ । सङ्क्षिप्त शब्दको रूपमा डा. शब्दको पुनरावृत्ति सबैभन्दा धेरै अथवा ६४ पटक भएको पाइन्छ ।

अन्तर्मनको यात्रा संस्मरणात्मक कृतिमा सङ्क्षिप्त शब्दको रूपमा प्रयुक्त अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रणलाई निम्न उदाहरणबाट हेर्न सकिन्छ :

.....काठमाडौँको पद्मोदयबाट एसएलसी पास गरेपछि, स्कुले शिक्षा सकियो । (पृ. सं.- १७)

तिनताका वीपी भन्थे - अब म साहित्यमा बढी समय दिन चाहान्छु । (पृ. सं.- ६०)

छिट्टै दुर्गा पनि वीवीसी नेपालीमा अंश समय काम गर्न लागिन् । (पृ. सं.- ७६)

एमआरआइ हेरेर डा. मधु घिमिरे र डा. महेश खकुरेलले क्यान्सर ठहर गरे । (पृ. सं.- १८५)

बेलायतबाट फर्कने बित्तिकै पीएचडीमा दर्ता भएको बताएँ । (पृ. सं.- ६८)

नेटीभीका संस्थापनादेखिका प्रमुख नीर शाहले फोन गरेर भने - जगदीशजी बधाई छ ।
(पृ. सं.- ८३)

३.२.१.९ संस्मरणात्मक कृतिमा प्रयुक्त अङ्ग्रेजी भाषिक कोडहरूको आवृत्तिगत विश्लेषण

अन्तर्मनको यात्रा संस्मरणात्मक कृतिमा अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रणको प्रयोग एक वा अनेक पटक भएको पाइन्छ । अङ्ग्रेजी भाषिक एकाइको आवृत्ति कृतिमा कति सङ्ख्यामा भएको पाइन्छ, र तिनीहरूको जम्मा आवृत्ति केकति छ भन्ने कुराको सङ्ख्यात्मक अध्ययन यसमा गरिन्छ । यस कृतिमा प्रयुक्त शब्द, पदावली, उपवाक्य, वाक्य, अनुच्छेद तहसम्मका अङ्ग्रेजी भाषिक कोडलाई एक भाषिक कोड मानी तिनीहरूको आवृत्तिको अध्ययन गरिन्छ । यस कृतिमा कति वटा भाषिक एकाइको कुन दरमा पुनरावृत्ति भई कति पटक जम्मा आवृत्ति भएको छ, त्यसलाई सङ्ख्यात्मक रूपमा तालिकामा देखाइएको छ ।

तालिका : ७

संस्मरणात्मक कृतिमा प्रयुक्त अङ्ग्रेजी भाषिक कोडहरूको आवृत्तिगत विश्लेषण

क्र. सं.	आवृत्ति दर	कोड सङ्ख्या	जम्मा आवृत्ति
१	१ पटक	३०७	३०७
२	२ पटक	५१	१०२
३	३ पटक	२९	८७
४	४ पटक	१२	४८
५	५ पटक	१६	८०
६	६ पटक	७	४२
७	७ पटक	६	४२
८	८ पटक	३	२४
९	९ पटक	१	९

१०	१० पटक	२	२०
११	११ पटक	२	२२
१२	१२ पटक	१	१२
१३	१३ पटक	१	१३
१४	१४ पटक	१	१४
१५	१५ पटक	२	३०
१६	१६ पटक	१	१६
१७	१७ पटक	१	१७
१८	१८ पटक	१	१८
१९	२० पटक	२	४०
२०	२४ पटक	१	२४
२१	२५ पटक	१	२५
२२	३१ पटक	१	३१
२३	६४ पटक	१	६४
जम्मा :		४४९	१०८७

अन्तर्मनको यात्रा संस्मरणात्मक कृतिमा शब्द, पदावली, उपवाक्य, वाक्य, अनुच्छेद तहका ४४९ वटा अङ्ग्रेजी भाषिक कोडहरू प्रयोग भएको र ती कोडहरूको जम्मा आवृत्ति १०८७ रहेको पाइन्छ । यस कृतिमा १ पटकदेखि ६४ पटकसम्म आवृत्ति भएका अङ्ग्रेजी भाषिक कोडहरू रहेका छन् । कृतिमा ३०७ वटा भाषिक एकाइका कोडहरू १ पटक मात्र आएका छन् भने ५१ वटा भाषिक एकाइका कोडहरू २ पटक, २९ वटा भाषिक एकाइका कोडहरू ३ पटक आवृत्ति भएको पाइन्छ । त्यसै गरी *मिसन* शब्द २५ पटक, *डाक्टर* शब्द ३१ पटक आवृत्ति भएको पाइन्छ । यस कृतिमा समग्र अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रणमध्ये *डा.* शब्द सबैभन्दा बढी ६४ पटक आवृत्ति भएको पाइन्छ ।

३.३. अन्तर्मनको यात्रा संस्मरणात्मक कृतिमा अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रणका विषयमा पाठक प्रतिक्रियाको व्याख्या र विश्लेषण

अन्तर्मनको यात्रा संस्मरणात्मक कृतिमा अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रणको विषयमा पाठकको प्रतिक्रियाका बुझेर त्यसको व्याख्या र विश्लेषण गर्ने कार्य यस शीर्षकअन्तर्गत गरिन्छ। यस संस्मरणात्मक कृतिमा अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रणको विषयमा १० वटा बद्ध प्रकृतिका वस्तुगत (बहुवैकल्पिक) प्रश्नहरू र ४ वटा स्वतन्त्र प्रकृतिका विषयगत प्रश्नहरू भएको प्रश्नावली बनाई २० जना पाठकको प्रतिक्रिया लिइएको थियो। पाठक अभिमत लिने क्रममा काठमाडौँ उपत्यकाका प्राज्ञिक क्षमता भएका कृतिका पाठकहरूलाई निर्णयात्मक नमुना छनोटका आधारमा चयन गरिएको थियो। पाठकवर्गको अभिमतका आधारमा यस कृतिमा रहेका अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रणको अवस्था र कारणका विषयमा विश्लेषण गरिएको छ।

३.३.१. संस्मरणात्मक कृतिमा अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रणका विषयमा पाठक अभिमतको व्याख्या र विश्लेषण

अन्तर्मनको यात्रा कृतिसँग सन्दर्भित भएर यसमा अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रणको अवस्था, अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रणले पारेको असर, सकारात्मक पक्ष, नकारात्मक पक्ष, भाषिक महत्त्वजस्ता विषयमा पाठकको अभिमत लिन १० वटा बद्ध प्रकृतिका वस्तुगत (बहुवैकल्पिक) प्रश्नहरू बनाइएको थियो। ती प्रश्नहरू (अभिव्यक्ति) मा पाठकले दिइएको सहमत, असहमत, तटस्थजस्ता विकल्पमध्ये एउटामा रेजा (✓) चिन्ह लगाउनु पर्ने थियो। प्रश्नावलीमा कृतिका विषयमा सोधिएका अभिव्यक्तिमा कति पाठक सहमत, कति असहमत र कति तटस्थ रहे त्यसको सङ्ख्या र प्रतिशत तालिकामा स्पष्ट गरिएको छ।

तालिका : ८

अन्तर्मनको यात्रा संस्मरणात्मक कृतिमा अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रणका विषयमा पाठक अभिमत

क्र.सं.	अभिव्यक्ति	सहमत	असहमत	तटस्थ
१	यस कृतिमा अङ्ग्रेजी शब्दहरू मिसिएको पाइयो।	२०(१००%)	०(०%)	०(०%)

२	नेपाली साहित्यमा अङ्ग्रेजी कोड मिश्रण स्वभाविक प्रक्रिया हो ।	१८(९०%)	२(१०%)	०(०%)
३	नेपाली भाषिक कृतिमा अङ्ग्रेजी कोड मिसाउनु नेपाली भाषा र संस्कृतिका लागि चुनौती साबित भएको छ ।	१०(५०%)	८(४०%)	२(१०%)
४	लेखकले अङ्ग्रेजी भाषाप्रतिको नेपाली पाठकको मोह र दक्षताका कारण अङ्ग्रेजी कोड मिश्रण गरेका हुन् ।	९(४५%)	९(४५%)	२(१०%)
५	अन्य भाषाका तुलनामा अङ्ग्रेजी भाषा प्रतिष्ठाको भाषा भएकाले आधुनिक नेपाली साहित्यमा अङ्ग्रेजी कोड मिसाइन्छ ।	११(५५%)	६(३०%)	३(१५%)
६	लेखकले अङ्ग्रेजी कोड मिश्रणबाट साहित्यमा बढी मिठास थपेका छन् ।	९(४५%)	१०(५०%)	१(५%)
७	यस कृतिमा अङ्ग्रेजी कोड मिसाई लेखकले नेपाली भाषा र संस्कृतिको उपेक्षा गरेका छन् ।	३(१५%)	१५(७५%)	२(१०%)
८	लेखकले अङ्ग्रेजी कोड नमिसाई संस्मरणात्मक कृतिप्रति पाठकलाई सही धारणा जगाउन सक्दैनन् ।	२(१०%)	१७(८५%)	१(५%)
९	अङ्ग्रेजी भाषाप्रतिको बढ्दो चासो र लेखकले आफ्नो अङ्ग्रेजी पृष्ठभूमिका कारण नेपाली भाषिक कृतिमा अङ्ग्रेजी कोड मिसाउँछन् ।	१६(८०%)	३(१५%)	१(५%)
१०	लेखकले साधारण नेपाली शब्दहरू जस्तै : 'पर्यटक, पूरा समय, दृष्य, अन्तिम' को सट्टा अङ्ग्रेजी शब्दहरू जस्तै : 'टुरिस्ट, फुलटाइम, भ्यू, फाइनल' प्रयोग गरेका छन् ।	८(४०%)	१२(६०%)	०(०%)

माथिको तालिकामा अन्तर्मनको यात्रा कृतिमा अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रणका विषयमा १० वटा अभिव्यक्तिमा पाठक अभिमतको समग्र विश्लेषण रहेको छ । कोड मिश्रणका विषयमा प्रत्येक अभिव्यक्तिका लागि पाठक अभिमतलाई तुलनात्मक रूपमा सङ्ख्या र प्रतिशतमा प्रस्तुत गरिएको छ । पाठकको अभिमतका आधारमा समग्र अभिव्यक्तिको व्याख्या र विश्लेषण निम्न रूपमा गरिएको छ :

कोड मिश्रणको विषयमा प्रश्नावलीको पहिलो अभिव्यक्ति “यस कृतिमा अङ्ग्रेजी शब्दहरू मिसिएको पाइयो” रहेको थियो । यस अभिव्यक्तिमा २० जना पाठकमध्ये २० जना नै अर्थात् १००% नै सहमत भएको पाइन्छ । कुनै पनि पाठकले यस कृतिमा अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रण नभएको भनेका छैनन् ।

कोड मिश्रणको विषयमा प्रश्नावलीको दोस्रो अभिव्यक्ति “नेपाली साहित्यमा अङ्ग्रेजी कोड मिश्रण स्वभाविक प्रक्रिया हो” रहेको थियो । यस अभिव्यक्तिमा २० जना पाठकमध्ये १८ जना अर्थात् ९०% सहमत, २ जना अर्थात् १०% असहमत छन् भने कुनै पनि पाठक तटस्थ रहेका छैनन् । पाठक अभिमतका आधारमा नेपाली भाषा साहित्यमा कोड मिश्रण स्वभाविक प्रक्रिया हो । साथै कोड मिश्रण लेख्य भाषामा मात्र नभएर व्यवहारिक भाषिक जीवनमा पनि सहज प्रक्रियाको रूपमा रहेको बुझ्न सकिन्छ ।

कोड मिश्रणको विषयमा प्रश्नावलीको तेस्रो अभिव्यक्ति “नेपाली भाषिक कृतिमा अङ्ग्रेजी कोड मिसाउनु नेपाली भाषा र संस्कृतिका लागि चुनौती साबित भएको छ” रहेको थियो । यस अभिव्यक्तिमा २० जना पाठकमध्ये १० जना अर्थात् ५०% सहमत, ८ जना अर्थात् ४०% असहमत र २ जना अर्थात् १०% तटस्थ रहेका छन् । पाठक अभिमतका आधारमा कुनै पनि भाषिक कृतिमा धेरै मात्रामा कोड मिश्रण त्यस भाषा र संस्कृतिका लागि घातक हुन सक्छ सामान्य कोड मिश्रणले भाषा र संस्कृतिको उन्नयनलाई असर नगर्ने देखिन्छ । त्यसैले नेपाली भाषा र संस्कृतिमा विकासमा कृतिमा प्रयुक्त कोड मिश्रणले चुनौती नल्याउने देखिन्छ ।

कोड मिश्रणको विषयमा प्रश्नावलीको चौथो अभिव्यक्ति “लेखकले अङ्ग्रेजी भाषाप्रतिको नेपाली पाठकको मोह र दक्षताका कारण अङ्ग्रेजी कोड मिश्रण गरेका हुन्” रहेको थियो । यस अभिव्यक्तिमा २० जना पाठकमध्ये ९ जना अर्थात् ४५% सहमत, ९ जना

अर्थात् ४५% नै असहमत र २ जना अर्थात् १०% तटस्थ रहेका छन् । पाठक अभिमतका आधारमा लेखकले अङ्ग्रेजी भाषाप्रतिको नेपाली पाठकको मोह र क्षमताका कारणले पनि अङ्ग्रेजी कोड मिश्रण भएको पाइन्छ । तर सबै नेपाली पाठकको अङ्ग्रेजी भाषामा दक्षता नहुने हुँदा अङ्ग्रेजी भाषिक कोडको व्यापक प्रयोगले भाषिक सम्प्रेषणलाई असहज बनाउन सक्ने देखिन्छ ।

कोड मिश्रणको विषयमा प्रश्नावलीका पाँचौँ अभिव्यक्ति “अन्य भाषाका तुलनामा अङ्ग्रेजी भाषा प्रतिष्ठाको भाषा भएकाले आधुनिक नेपाली साहित्यमा अङ्ग्रेजी कोड मिसाइन्छ” रहेको थियो । यस अभिव्यक्तिमा २० जना पाठकमध्ये ११ जना अर्थात् ५५% सहमत, ६ जना अर्थात् ३०% असहमत र ३ जना अर्थात् १५% तटस्थ रहेका छन् । पाठक अभिमतका आधारमा अन्य भाषाको सहजता र सम्पर्कका कारण अङ्ग्रेजी भाषा बाहेकका भाषा प्रयोग गरिए पनि तुलनात्मक रूपमा आधुनिक समय सन्दर्भमा अङ्ग्रेजी भाषा प्रतिष्ठाको भाषा भएको हुँदा नेपाली भाषिक साहित्यमा अङ्ग्रेजी कोड मिसाइन्छ ।

कोड मिश्रणको विषयमा प्रश्नावलीका छैटौँ अभिव्यक्ति “लेखकले अङ्ग्रेजी कोड मिश्रणबाट साहित्यमा बढी मिठास थप्ने काम गरेका छन्” रहेको थियो । यस अभिव्यक्तिमा २० जना पाठकमध्ये ९ जना अर्थात् ४५% सहमत, १० जना अर्थात् ५०% असहमत र १ जना अर्थात् ५% तटस्थ रहेका छन् । पाठक अभिमतका आधारमा अङ्ग्रेजी कोड मिश्रणको प्रयोगबाट साहित्यमा छुट्टै भाषिक सन्दर्भ सिर्जना हुने भए पनि साहित्य मिठासयुक्त नहुने कुरामा नै मत बलियो देखिन्छ ।

कोड मिश्रणको विषयमा प्रश्नावलीका सातौँ अभिव्यक्ति “यस कृतिमा अङ्ग्रेजी कोड मिसाई लेखकले नेपाली भाषा र संस्कृतिको उपेक्षा गरेका छन्” रहेको थियो । यस अभिव्यक्तिमा २० जना पाठकमध्ये ३ जना अर्थात् १५% सहमत, १५ जना अर्थात् ७५% असहमत र २ जना अर्थात् १०% तटस्थ रहेका छन् । पाठक अभिमतका आधारमा लेखकले अङ्ग्रेजी भाषिक सन्दर्भ ल्याएर विषयवस्तुलाई सघन बनाई नेपाली भाषिक कृतिलाई बढी स्तरीय बनाउन सक्ने हुँदा यस कृतिमा अङ्ग्रेजी कोड मिसाएर नेपाली भाषा र संस्कृतिको उपेक्षा नहुने देखिन्छ ।

कोड मिश्रणको विषयमा प्रश्नावलीका आठौँ अभिव्यक्ति “लेखकले अङ्ग्रेजी कोड नमिसाई संस्मरणात्मक कृतिप्रति पाठकलाई सही धारणा जगाउन सक्दैनन्” रहेको थियो ।

यस अभिव्यक्तिमा २० जना पाठकमध्ये २ जना अर्थात् १०% सहमत, १७ जना अर्थात् ८५% असहमत र १ जना अर्थात् ५% तटस्थ रहेका छन् । पाठक अभिमतका आधारमा संस्मरणात्मक कृतिको मुख्य उद्देश्य भाषिक कोड मिश्रण होइन । त्यसकारण अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रण नगरी पनि कृतिप्रति लेखकले सकारात्मक धारणा दिन सक्छन् ।

कोड मिश्रणको विषयमा प्रश्नावलीका नवौँ अभिव्यक्ति “अङ्ग्रेजी भाषाप्रतिको बढ्दो चासो र लेखकले आफ्नो अङ्ग्रेजी पृष्ठभूमिका कारण नेपाली भाषिक कृतिमा अङ्ग्रेजी कोड मिसाउँछन्” रहेको थियो । यस अभिव्यक्तिमा २० जना पाठकमध्ये १६ जना अर्थात् ८०% सहमत, ३ जना अर्थात् १५% असहमत र १ जना अर्थात् ५% तटस्थ रहेका छन् । पाठक अभिमतका आधारमा विश्वव्यापी रूपमा अङ्ग्रेजी भाषाप्रतिको चासो र औपचारिक तथा अनौपचारिक रूपमा लेखक स्वयंको अङ्ग्रेजी भाषामा निकटताको पृष्ठभूमिका कारण नेपाली भाषिक कृतिमा अङ्ग्रेजी कोड मिसाइएको पाइन्छ ।

कोड मिश्रणको विषयमा प्रश्नावलीका दशौँ वा अन्तिम अभिव्यक्ति “लेखकले साधारण नेपाली शब्दहरू जस्तै : ‘पर्यटक, पूरा समय, दृष्य, अन्तिम’ को सट्टा अङ्ग्रेजी शब्दहरू जस्तै : ‘टुरिस्ट, फुलटाइम, भ्यू, फाइनल’ प्रयोग गरेका छन्” रहेको थियो । जसमा दिइएका तीन विकल्पमा चिन्ह लगाए सहमत देखिने र विकल्पमा केही लेखे माथिका तीनवटा विकल्पमा असहमत भन्ने बुझिन्छ । यसरी यस अभिव्यक्तिमा २० जना पाठकमध्ये ८ जना अर्थात् ४०% सहमत र १२ जना अर्थात् ६०% असहमत भएको देखिन्छ । यस्तो अभिमतका आधारमा पाठकलाई आकर्षण गर्न, लेखकको अङ्ग्रेजी वातावरणको प्रबलताले, नेपाली भाषा र संस्कृतिको बेवास्ताले भन्दा अङ्ग्रेजी भाषाप्रतिको विश्वव्यापी चासो, अभिव्यक्तिको सहजताका लागि, प्रचलन सहज भएकाले, जनजीवनको कथ्य रूप भएकाले, युवा आवाजलाई अङ्ग्रेजी भाषाले समेट्न जस्ता कारणले गर्दा अङ्ग्रेजी कोड मिश्रण हुने कुरा अझ व्यवहारिक देखिन्छ ।

३.३.२ संस्मरणात्मक कृतिमा अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रणका कारणबारे पाठक धारणाको व्याख्या र विश्लेषण

अन्तर्मनको यात्रा संस्मरणात्मक कृतिमा अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रणका कारणबारे अध्ययन गर्न स्वतन्त्र अभिव्यक्ति आउने खालका विषयगत प्रश्न निर्माण गरिएको थियो । ती विषयगत प्रश्नमा काठमाडौँ उपत्यकाका २० जना प्राज्ञिक पाठकहरूको प्रतिक्रिया लिइएको

थियो । पाठकले यस कृतिमा कोड मिश्रणका कारणबारेमा विभिन्न धारणा व्यक्त गरिएको पाइयो । पाठकका ती धारणाहरूलाई तालिका बनाई क्रमबद्ध रूपमा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका : ९

अन्तर्मनको यात्रा संस्मरणात्मक कृतिमा अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रणका कारणबारे
पाठकको धारणा

क्र. सं.	कोड मिश्रणका कारणहरू	सहमत पाठक
१	अङ्ग्रेजी भाषाप्रतिको विश्वव्यापी चासोका कारण	१६
२	अङ्ग्रेजी भाषा प्रतिष्ठाको भाषा भएको कारण	१५
३	लेखकको अङ्ग्रेजी भाषिक पृष्ठभूमि र अभ्यस्तताका कारण	१४
४	अङ्ग्रेजी भाषा युवा पिँढीको आकर्षणको भाषा भएको कारण	१४
५	नेपाली भाषामा प्राविधिक र अन्य शब्दको अभावका कारण	१२
६	परम्परित सामाजिक-सांस्कृतिक व्यवहारका कारण	१०
७	अङ्ग्रेजी भाषिक सन्दर्भ नेपालीकरण गर्दा कृत्रिमता हुने कारण	१०
८	अभिव्यक्तिलाई सरल, स्वभाविक स्वतस्फूर्त र लोक व्यवहारयुक्त बनाउने कारण	९
९	विषयवस्तुको मौलिक गुणस्तर कायम गर्ने कारण	७
१०	साहित्यमा भिन्न प्रकृतिको भाषिकपन ल्याउने कारण	६
११	अङ्ग्रेजी विषयवस्तुप्रति पाठकको अपेक्षा तथा विश्वासका कारण	६
१२	अङ्ग्रेजी भाषाप्रतिको समयको मागलाई सम्बोधन गर्ने कारण	४
१३	विषयवस्तुलाई गहनताका साथ व्याख्या र विश्लेषण गर्ने कारण	३
१४	साहित्यमा उत्तर आधुनिकतावादको प्रभावका कारण	३
१५	लेखकको सामाजिक, आर्थिक र प्राज्ञिक क्षमता उच्च भएको कारण	२

माथिको तालिकामा अन्तर्मनको यात्रा संस्मरणात्मक कृतिमा अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रणका कारण विषयमा पाठकको सहमतियुक्त धारण राखिएको छ । पाठकको कोड मिश्रणसम्बन्धी धारणाका आधारमा कृतिको व्याख्या र विश्लेषण निम्न रूपमा गरिन्छ :

अङ्ग्रेजी भाषाप्रतिको विश्वव्यापी चासोका कारण संसारका प्रचलित भाषाहरूमा अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रण भएको पाइन्छ । यही अङ्ग्रेजी भाषाप्रतिको विश्वव्यापी चासोका कारण यस कृतिमा अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रण भएको पाइन्छ । कृतिमा कोड मिश्रणको यस कारणमा १६ जना पाठक सहमत भएका छन् । अङ्ग्रेजी भाषाको भूमण्डलीकरण, भाषिक अभिव्यक्तिको महत्त्वपूर्ण भाषा, ज्ञानको स्रोत भाषा बन्दै गएको अवस्थामा यस संस्मरणात्मक कृतिमा पनि अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रण भएको पाइन्छ ।

अङ्ग्रेजी भाषा भाषिक प्रतिष्ठाको भाषा भएकाले यस कृतिमा अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रण भएको पाइन्छ । कृतिमा कोड मिश्रणको यस कारणमा १५ जना पाठक सहमत भएका छन् । सर्वसाधारण जनताको अङ्ग्रेजी भाषाप्रति बढ्दो आकर्षण र आम नेपाली बुद्धिजीवीको अङ्ग्रेजी भाषा प्रतिको बढ्दो गौरवले गर्दा पनि नेपाली भाषिक कृतिमा अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रण अपेक्षित रहेको छ ।

लेखक स्वयंको अङ्ग्रेजी भाषा प्रतिको औपचारिक र अनौपचारिक पृष्ठभूमिका कारणबाट लेखकले यस कृतिमा अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिसाएको पाइन्छ । कृतिमा कोड मिश्रणको यस कारणमा १४ जना पाठक सहमत भएका छन् । लेखकको अङ्ग्रेजी भाषा प्रतिको व्यवहारिक अभ्यस्तताका अवस्थाबाट पनि कृतिमा अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रण भएको पाइन्छ । नेपाली भाषी शिक्षित वर्गको समकालिन कथ्य रूप समेट्न नेपाली भाषिक कृतिमा अङ्ग्रेजी भाषिक कोडको प्रयोग भएको पाइन्छ ।

अङ्ग्रेजी भाषा युवा पिँढीको आकर्षणको भाषा भएको कारणले त्यस्तो वर्गलाई समेट्न यस कृतिमा पनि अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रण भएको पाइन्छ । कृतिमा कोड मिश्रणको यस कारणमा १४ जना पाठक सहमत भएका छन् । नयाँ पिँढीको भावना समेट्न र युवा पाठकलाई सम्बोधन गर्न पनि नेपाली भाषिक साहित्यमा अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रण भएको पाइन्छ ।

नेपाली भाषामा कतिपय प्राविधिक र अन्य शब्दको अभावका कारण यस कृतिमा अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रण भएको पाइन्छ । कृतिमा कोड मिश्रणको यस कारणमा १२ जना पाठक सहमत भएका छन् । विज्ञान र प्रविधिको विकासका कारण भाषामा नयाँ नयाँ शब्दहरू निर्माण हुने र त्यसलाई अङ्ग्रेजी भाषाले आफ्नो रूपमा चाँडै स्वीकार गर्ने तर नेपाली भाषामा तिनीहरूको समानार्थी विकल्पका शब्द नहुने र ती शब्द नेपाली भाषामा

प्राविधिक शब्द बन्न बढी समय लाग्ने गर्दछन् । सञ्चार र प्रविधिको विकासले नेपाली व्यवहार प्रयोगमा भने यस्ता शब्द चाँडै आउने कारणबाट नेपाली भाषामा अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रण भएको पाइन्छ ।

नेपाली भाषी समाजमा अङ्ग्रेजी भाषा परम्परित सामाजिक-सांस्कृतिक व्यवहारका रूपमा रहेको हुँदा यस कृतिमा अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रण भएको पाइन्छ । कृतिमा कोड मिश्रणको यस कारणमा १० जना पाठक सहमत भएका छन् । समयको एउटा कालखण्डदेखि अङ्ग्रेजी भाषा नेपाली भाषिक समुदायका जनताको सामाजिक, आर्थिक, राजनैतिक, सांस्कृतिक, धार्मिक आदानप्रदान, समायोजन र अन्तर्मिश्रणमा रहेका कारण नेपाली भाषिक साहित्यमा अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रण भएको पाइन्छ ।

कतिपय अङ्ग्रेजी भाषिक सन्दर्भ नेपालीकरण गर्दा बढी कृत्रिमता हुने कारण यस कृतिमा कृतिलाई कृत्रिमताबाट जोगाउन अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रण गरिएको पाइन्छ । कृतिमा कोड मिश्रणको यस कारणमा १० जना पाठक सहमत भएका छन् । अङ्ग्रेजी भाषा केही शब्द आम नेपाली भाषिक प्रचलनमा सहज हुँदै गएकाले नेपाली भाषीहरूको अङ्ग्रेजी भाषाको व्यावहारिक प्रचलनका कारण नेपाली भाषी साहित्यमा अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रण भएको पाइन्छ ।

अभिव्यक्तिलाई सरल, स्वभाविक र स्वतस्फूर्त बनाउनका लागि यस कृतिमा अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रण भएको पाइन्छ । कृतिमा कोड मिश्रणको यस कारणमा ९ जना पाठक सहमत भएका छन् । नेपाली लोक जीवनले पचाइसकेका अङ्ग्रेजी भाषाका शब्दहरूको प्रयोगबाट भाषिक अभिव्यक्तिमा सहजताका साथै भाषिक सम्प्रेषणमा प्रभावकारिता आउने कारणले नेपाली भाषी साहित्यमा अङ्ग्रेजी भाषिक कोडको प्रयोग गरेको पाइन्छ ।

कुनै भाषामा रहेको मौलिक यथार्थता अर्को भाषामा परिवर्तन गर्दा गुणात्मक क्षमतामा ह्रास हुने कारणले यस कृतिमा अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रण गरिएको पाइन्छ । कृतिमा कोड मिश्रणको यस कारणमा ७ जना पाठक सहमत भएका छन् । अङ्ग्रेजी भाषाका महत्त्वपूर्ण भनाइ वा सूक्तिहरूलाई रूप परिवर्तन गर्दा त्यसको मौलिक क्षमतामा न्याय प्रदान गर्न नसकिने हुँदा नेपाली भाषी कृतिमा अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रण भएको पाइन्छ ।

साहित्यमा भिन्न प्रकृतिको भाषिकपन ल्याउन र त्यसको स्वाद पाठकलाई दिन यस कृतिमा अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रण भएको पाइन्छ । कृतिमा कोड मिश्रणको यस कारणमा ६ जना पाठक सहमत भएका छन् । विभिन्न भाषाका ज्ञान भएका पाठकहरूलाई भाषाको क्वाटी रूप प्रयोग गरी छुट्टै भाषिक स्वाद दिन नेपाली भाषिक साहित्यमा अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रण भएको पाइन्छ ।

अङ्ग्रेजी भाषिक विषयवस्तुप्रति पाठकको अपेक्षा तथा विश्वासका कारण यस कृतिमा अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रण भएको देखिन्छ । कृतिमा कोड मिश्रणको यस कारणमा ६ जना पाठक सहमत भएका छन् । अङ्ग्रेजी भाषिक विषयवस्तुले पारेको प्रभाव र त्यसप्रति पाठकको मनोवैज्ञानिक धारणाका कारण नेपाली भाषामा अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रण भएको पाइन्छ ।

अङ्ग्रेजी भाषाप्रतिको समयको मागलाई सम्बोधन गर्न लेखकले यस कृतिमा अङ्ग्रेजी भाषिक कोडको प्रयोग गरेको पाइन्छ । कृतिमा कोड मिश्रणको यस कारणमा ४ जना पाठक सहमत भएका छन् । विगतको समयमा नेपाली भाषा र साहित्यमा संस्कृत, हिन्दी, उर्दू, फारसी जस्ता भाषाको भाषिक मिश्रणको प्रचलन थियो भने हाल अङ्ग्रेजी भाषाप्रतिको समयको मागलाई केही हदसम्म सम्बोधन गर्न नेपाली भाषिक साहित्यमा अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रण भएको पाइन्छ ।

विषयवस्तुलाई बढी व्यवहारिक र वास्तविक बनाउन गहनताका साथ व्याख्या र विश्लेषण गर्ने क्रममा यस कृतिमा अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रण भएको देखिन्छ । कृतिमा कोड मिश्रणको यस कारणमा ३ जना पाठक सहमत भएका छन् । विषयवस्तुको गम्भीरताका आधारमा त्यसलाई विश्लेषणात्मक रूपमा प्रयोग गर्न अङ्ग्रेजीका पर्यायवाची शब्दहरूको प्रयोग गर्नेजस्ता कार्य गरी अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रण भएको देखिन्छ ।

साहित्यमा लेखनमा उत्तर आधुनिकतावादको प्रभावका कारण यस कृतिमा अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रण भएको पाइन्छ । कृतिमा कोड मिश्रणको यस कारणमा ३ जना पाठक सहमत भएको देखिन्छ । साहित्यिक कृतिलाई परम्परागत मूल्य, मान्यता र संरचनामा आधारित भएर त्यसको निर्माण गर्नेभन्दा पनि विनिर्माणवादी प्रचलन ल्याई छुट्टै रूपरङ्गमा प्रयोग गर्ने सन्दर्भमा भाषिक प्रयोगको परिणाम स्वरूप नेपाली भाषी कृतिमा अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रण भएको पाइन्छ ।

लेखकको सामाजिक, आर्थिक र प्राज्ञिक क्षमता सामान्य मानिसको भन्दा उच्च रहेकाले यस कृतिमा अङ्ग्रेजी भाषिक कोडको प्रयोग गरेको पाइन्छ । कृतिमा कोड मिश्रणको यस कारणमा २ जना पाठक सहमत भएका छन् । परिष्कारवादी मान्यतामा अनुसार लेखकको वर्गले उसको लेखनमा प्रत्यक्ष प्रभाव पार्दछ । सामाजिक, आर्थिक र शैक्षिक रूपमा उच्च वर्गको लेखकले सामाजिक, आर्थिक र शैक्षिक रूपमा उच्च र प्रतिष्ठित भाषाको प्रयोग गर्नु सामान्य विशेषता भएकाले नेपाली भाषिक साहित्यमा अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रण भएको पाइन्छ ।

३.४ सारांश

अन्तर्मनको यात्रा संस्मरणात्मक कृतिको समग्रतामा कोड मिश्रणलाई नियाल्दा यस कृति निर्माणका भाषिक घटकहरू शब्द/पद, पदावली, उपवाक्य, वाक्य, अनुच्छेदका तहमा कोड मिश्रण रहेको पाइन्छ । यस कृतिमा समग्र भाषिक तहमा ४४९ वटा अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रण भएको पाइन्छ । यस कृतिका जम्मा ४४९ वटा अङ्ग्रेजी भाषिक कोडहरू मध्ये शब्द तहमा ३२९ वटा, पदावली तहमा १०५ वटा, उपवाक्य तहमा ३ वटा, वाक्य तहमा ११ वटा, अनुच्छेद तहमा १ वटा कोड मिश्रण भएको पाइन्छ । शब्द तहका अङ्ग्रेजी भाषिक कोडहरू सबैभन्दा धेरै र अनुच्छेद तहको अङ्ग्रेजी भाषिक कोड सबैभन्दा कम रहेको पाइन्छ । यस कृतिमा अङ्ग्रेजी भाषिक कोडहरूको जम्मा आवृत्ति १०८७ रहेको पाइन्छ । सम्पूर्ण अङ्ग्रेजी भाषिक कोडहरू मध्ये शब्द तहको जम्मा आवृत्ति ९१० पटक, पदावली तहको जम्मा आवृत्ति १६१ पटक, उपवाक्य तहको जम्मा आवृत्ति ३ पटक, वाक्य तहको जम्मा आवृत्ति १२ पटक, अनुच्छेद तहको जम्मा आवृत्ति १ पटक भएको पाइन्छ । यस कृतिमा शब्द तहका अङ्ग्रेजी भाषिक कोडहरूको जम्मा आवृत्ति सबैभन्दा धेरै र अनुच्छेद तहको अङ्ग्रेजी भाषिक कोडको जम्मा आवृत्ति सबैभन्दा कम रहेको पाइन्छ । यस कृतिमा जम्मा ३२९ वटा शब्द तहका अङ्ग्रेजी भाषिक कोडहरू मध्ये शब्दवर्गका आधारमा २६७ वटा नाम शब्दहरू, ३६ वटा विशेषण शब्दहरू र २६ वटा क्रिया शब्दहरू प्रयोग भएको पाइन्छ । यस कृतिमा कोड मिश्रणका रूपमा नाम शब्दहरू सबैभन्दा धेरै प्रयोग भएका छन् । यस कृतिमा १०५ वटा अङ्ग्रेजी भाषिक पदावली मध्ये नाम पदावली १०१ वटा र विशेषण पदावली ४ वटा प्रयोग भएको पाइन्छ । यस कृतिमा अङ्ग्रेजी भाषिक नाम पदावलीको सङ्ख्या अधिक रहेको छ । यस कृतिमा उपवाक्य तहमा ३ वटा भाषिक कोडहरू

रहेकोमा ती सबै नाम उपवाक्यको रूपमा आएका छन् । यस कृतिमा वाक्य तहका ११ वटा अङ्ग्रेजी भाषिक कोडहरू मिश्रण भएका छन् । तीमध्ये संरचनात्मक आधारमा सरल वाक्य ४ वटा, मिश्र वाक्य ५ वटा र संयुक्त वाक्य २ वटा रहेको पाइन्छ । यहाँ मिश्र वाक्यको सङ्ख्या अधिक रहेको छ । साथै कार्यात्मक आधारमा सामान्यार्थक वाक्य ८ वटा र विध्यार्थक वाक्य ३ वटा प्रयोग भएको देखिन्छ । यहाँ सामान्यार्थक वाक्यको सङ्ख्या अधिक रहेको देखिन्छ । यस कृतिमा एउटा चार पङ्क्तिको अङ्ग्रेजी कवितात्मक स्वरूपको, दुईवटा प्रश्नात्मक वाक्य र दुईवटा सामान्यार्थक वाक्य भएको अनुच्छेद कोड मिश्रणको रूपमा आएको पाइन्छ । यस कृतिमा २९ वटा सङ्क्षिप्त शब्दहरू रहेका छन् । यी शब्दहरूको जम्मा आवृत्ति १५७ पटक भएको पाइन्छ । यस कृतिमा अङ्ग्रेजी भाषिक कोडहरू जम्मा आवृत्ति १०८७ रहेको पाइन्छ । यस कृतिमा १ पटकदेखि ६४ पटकसम्म अङ्ग्रेजी भाषिक कोडहरू आवृत्ति भएका छन् । कृतिमा ३०७ वटा अङ्ग्रेजी भाषिक कोडहरू १ पटक मात्र आवृत्ति भएका छन् भने समग्र अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रणमध्ये ७१ शब्द सबैभन्दा बढी ६४ पटक आवृत्ति भएको छ ।

यस कृतिमा अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रणका विषयमा पाठकको मिश्रित प्रतिक्रिया प्राप्त भएको छ । नेपाली भाषिक साहित्यमा अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रण एक स्वभाविक प्रक्रिया हो । पाठक प्रतिक्रियाको आधारमा अङ्ग्रेजी भाषाप्रतिको विश्वव्यापी चासो, अङ्ग्रेजी भाषा प्रतिष्ठाको भाषा भएकाले, लेखकको अङ्ग्रेजी भाषिक पृष्ठभूमि र अभ्यस्तताले गर्दा, अङ्ग्रेजी भाषा युवा पिँढीको आकर्षणको भाषा भएकाले, नेपाली भाषामा प्राविधिक र अन्य शब्दको अभाव हुँदाको अवस्थामा, अङ्ग्रेजी भाषासँग परम्परित सामाजिक-सांस्कृतिक व्यवहार भएकाले, अङ्ग्रेजी भाषिक सन्दर्भहरूलाई नेपालीकरण गर्दा कृत्रिमता हुने भएकाले, अभिव्यक्तिलाई सरल, स्वभाविक, स्वतस्फूर्त र लोक व्यवहारयुक्त बनाउन, विषयवस्तुको मौलिक गुणस्तर कायम राख्न, साहित्यमा भिन्न प्रकृतिको भाषिकपन ल्याउन, अङ्ग्रेजी विषयवस्तुप्रति पाठकको अपेक्षा तथा विश्वास, अङ्ग्रेजी भाषाप्रतिको समयको मागलाई सम्बोधन गर्न, विषयवस्तुलाई गहनताका साथ व्याख्या र विश्लेषण गर्न, साहित्यमा उत्तर आधुनिकतावादको प्रभावले गर्दा, लेखकको सामाजिक, आर्थिक र प्राज्ञिक क्षमता उच्च भएकालेजस्ता कारणबाट अन्तर्मनको यात्रा संस्मरणात्मक कृतिमा अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रण भएको पाइन्छ ।

अध्याय चार

निष्कर्ष तथा सुझाव

यो खण्ड जगदीश घिमिरेको अन्तर्मनको यात्रा संस्मरणात्मक कृतिमा अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रणको विषयमा भएको अध्ययनको अन्तिम चरणको कार्य हो । यस खण्डमा कृतिको प्रत्यक्ष अवलोकन र पाठक प्रतिक्रियाको व्याख्या र विश्लेषण गरी आएको तथ्यको आधारमा निष्कर्ष, कोड मिश्रणको शैक्षणिक प्रयोग, कोड मिश्रणको विषयमा आवश्यक सुझाव उल्लेख गरिएको छ ।

४.१ निष्कर्षहरू

तथ्याङ्कको व्याख्या र विश्लेषण गरी निष्कर्षको रूपमा कृतिको प्रत्यक्ष अध्ययन अवलोकनका आधारमा कृतिमा अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रणको अवस्था र कृतिको अध्ययन साथै पाठक प्रतिक्रियाको आधारमा कोड मिश्रणका कारण प्रस्तुत गरिएको छ :

४.१.१ कृतिमा अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रणको अवस्था

- क) यस संस्मरणात्मक कृतिमा शब्द, पदावली, उपवाक्य, वाक्य, अनुच्छेदजस्ता भाषिक तहमा अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रण भएको छ ।
- ख) यस कृतिमा समग्र भाषिक तहमा ४४९ वटा अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रण भएको पाइन्छ ।
- ग) यस कृतिका जम्मा ४४९ वटा अङ्ग्रेजी भाषिक कोडहरू मध्ये शब्द तहमा ३२९ वटा अर्थात् ७३.२७ प्रतिशत पदावली तहमा १०५ वटा अर्थात् २३.३९ प्रतिशत, उपवाक्य तहमा ३ वटा अर्थात् ०.६७ प्रतिशत, वाक्य तहमा ११ वटा अर्थात् २.४५ प्रतिशत, अनुच्छेद तहमा १ वटा अर्थात् ०.२२ प्रतिशत कोड मिश्रण भएको पाइन्छ । शब्द तहका अङ्ग्रेजी भाषिक कोडहरू सबैभन्दा धेरै र अनुच्छेद तहको अङ्ग्रेजी भाषिक कोड सबैभन्दा कम रहेको पाइन्छ ।
- घ) यस कृतिमा अङ्ग्रेजी भाषिक कोडहरूको जम्मा आवृत्ति १०८७ रहेको पाइन्छ । सम्पूर्ण अङ्ग्रेजी भाषिक कोडहरू मध्ये शब्द तहको जम्मा आवृत्ति ९१० पटक अर्थात् ८३.७१ प्रतिशत, पदावली तहको जम्मा आवृत्ति १६१ पटक अर्थात् १४.८१ प्रतिशत,

उपवाक्य तहको जम्मा आवृत्ति ३ पटक अर्थात् ०.२८ प्रतिशत, वाक्य तहको जम्मा आवृत्ति १२ पटक अर्थात् १.१० प्रतिशत, अनुच्छेद तहको जम्मा आवृत्ति १ पटक अर्थात् ०.१० प्रतिशत भएको पाइन्छ । यस कृतिमा शब्द तहका अङ्ग्रेजी भाषिक कोडहरूको जम्मा आवृत्ति सबैभन्दा धेरै र अनुच्छेद तहको अङ्ग्रेजी भाषिक कोडको जम्मा आवृत्ति सबैभन्दा कम रहेको पाइन्छ ।

- ड) यस कृतिमा जम्मा ३२९ वटा शब्द तहका अङ्ग्रेजी भाषिक कोडहरू मध्ये शब्दवर्गका आधारमा २६७ वटा अर्थात् ८१.१६ प्रतिशत नाम शब्दहरू, ३६ वटा अर्थात् १०.९४ प्रतिशत विशेषण शब्दहरू र २६ वटा अर्थात् ७.९० प्रतिशत क्रिया शब्दहरू प्रयोग भएको पाइन्छ । यस कृतिमा कोड मिश्रणका रूपमा नाम शब्दहरू सबैभन्दा धेरै प्रयोग भएका छन् ।
- च) यस कृतिमा १०५ वटा अङ्ग्रेजी भाषिक पदावली मध्ये नाम पदावली १०१ वटा अर्थात् ९६.१९ प्रतिशत र विशेषण पदावली ४ वटा अर्थात् ३.८१ प्रतिशत प्रयोग भएको पाइन्छ । यस कृतिमा अङ्ग्रेजी भाषिक नाम पदावलीको सङ्ख्या अधिक रहेको छ ।
- छ) यस कृतिमा उपवाक्य तहमा ३ वटा भाषिक कोडहरू रहेकोमा ती सबै नाम उपवाक्यको रूपमा आएका छन् ।
- ज) यस कृतिमा वाक्य तहका ११ वटा अङ्ग्रेजी भाषिक कोडहरू मिश्रण भएका छन् । तीमध्ये संरचनात्मक आधारमा सरल वाक्य ४ वटा अर्थात् ३६.३६ प्रतिशत, मिश्र वाक्य ५ वटा अर्थात् ४५.४६ प्रतिशत र संयुक्त वाक्य २ वटा अर्थात् १८.१८ प्रतिशत रहेको पाइन्छ । यहाँ मिश्र वाक्यको सङ्ख्या अधिक रहेको छ । साथै कार्यात्मक आधारमा सामान्यार्थक वाक्य ८ वटा अर्थात् ७२.७३ प्रतिशत र विधयार्थक वाक्य ३ वटा अर्थात् २७.२७ प्रतिशत प्रयोग भएको देखिन्छ । यहाँ सामान्यार्थक वाक्यको सङ्ख्या अधिक रहेको देखिन्छ ।
- झ) यस कृतिमा एउटा चार पङ्क्तिको अङ्ग्रेजी कवितात्मक स्वरूपको, दुईवटा प्रश्नात्मक वाक्य र दुईवटा सामान्यार्थक वाक्य भएको अनुच्छेद कोड मिश्रणको रूपमा आएको पाइन्छ ।

- ज) यस कृतिमा २९ वटा सङ्क्षिप्त शब्दहरू रहेका छन् । यी शब्दहरूको जम्मा आवृत्ति १५७ पटक भएको पाइन्छ । सङ्क्षिप्त शब्दको रूपमा डा. शब्दको पुनरावृत्ति सबैभन्दा धेरै अथवा ६४ पटक भएको छ ।
- ट) यस कृतिमा अङ्ग्रेजी भाषिक कोडहरू जम्मा आवृत्ति १०८७ रहेको पाइन्छ । यस कृतिमा १ पटकदेखि ६४ पटकसम्म अङ्ग्रेजी भाषिक कोडहरू आवृत्ति भएका छन् । कृतिमा ३०६ वटा अङ्ग्रेजी भाषिक कोडहरू १ पटक मात्र आवृत्ति भएका छन् भने समग्र अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रणमध्ये डा. शब्द सबैभन्दा बढी ६४ पटक आवृत्ति भएको छ ।

४.१.२ कृतिमा अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रणका कारण

अन्तर्मनको यात्रा कृतिमा अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रणका मुख्य कारणहरू निम्न रहेका छन् :

- क) अङ्ग्रेजी भाषाप्रतिको विश्वव्यापी चासोका कारण,
- ख) अङ्ग्रेजी भाषा प्रतिष्ठाको भाषा भएकाले,
- ग) लेखकको अङ्ग्रेजी भाषिक पृष्ठभूमि र अभ्यस्तताका कारण,
- घ) अङ्ग्रेजी भाषा युवा पिँढीको आकर्षणको भाषा भएकाले,
- ङ) नेपाली भाषामा प्राविधिक र अन्य शब्दको अभावका कारण,
- च) परम्परित सामाजिक-सांस्कृतिक व्यवहारका कारण,
- छ) अङ्ग्रेजी भाषिक सन्दर्भ नेपालीकरण गर्दा कृत्रिमता हुने भएकाले,
- ज) अभिव्यक्तिलाई सरल, स्वभाविक, स्वतस्फूर्त र लोक व्यवहारयुक्त बनाउन,
- झ) विषयवस्तुको मौलिक गुणस्तर कायम राख्न,
- ञ) साहित्यमा भिन्न प्रकृतिको भाषिकपन ल्याउन,
- ट) अङ्ग्रेजी विषयवस्तुप्रति पाठकको अपेक्षा तथा विश्वासका कारण,
- ठ) अङ्ग्रेजी भाषाप्रतिको समयको मागलाई सम्बोधन गर्न,
- ड) विषयवस्तुलाई गहनताका साथ व्याख्या र विश्लेषण गर्न,
- ढ) साहित्यमा उत्तर आधुनिकतावादको प्रभावका कारण,
- ण) लेखकको सामाजिक, आर्थिक र प्राज्ञिक क्षमता उच्च भएको कारण ।

४.२ शैक्षणिक प्रयोजन

यस अध्ययनको निष्कर्षको आधारमा कोड मिश्रणका निम्न शैक्षणिक प्रयोग रहेका छन् :

- क) कोण मिश्रणलाई भाषिक जगत्मा एउटा स्वभाविक प्रक्रियाको रूपमा लिई शिक्षण सिकाइमा विभिन्न भाषिक क्षेत्रबाट ज्ञान ल्याउन र प्रयोग गर्न सहयोग गर्ने देखिन्छ ।
- ख) सामाजिक भाषाविज्ञानमा अभिरुचि राख्ने विद्यार्थीलाई सन्दर्भ पाठ्यसामग्रीको रूपमा प्रयोग गर्न सहयोग गर्ने देखिन्छ ।
- ग) नेपाली भाषा र साहित्यको अध्ययन अध्यापन गर्ने शिक्षार्थी र शिक्षकलाई व्यवहारिक क्षमता हासिल गर्न सहयोग गर्ने देखिन्छ ।
- घ) यो अध्ययनले भाषामा कोड मिश्रणको कारणहरू खोज्न सहयोग गर्ने देखिन्छ ।
- ङ) यो अध्ययनले कोड मिश्रणको विस्तृत सैद्धान्तिक ज्ञानलाई व्यापक सहयोग गर्ने देखिन्छ ।
- च) भाषा एक गतिशील परिवर्तनको प्रक्रियाको रूपमा रहेकाले त्यसअनुसार भाषा परिवर्तको रूपमा कोड मिश्रणलाई स्वीकार गर्न यो अध्ययनले सहयोग गर्ने देखिन्छ ।
- छ) यो अध्ययनले नेपाली भाषामा अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रणको अध्ययन गर्ने सामाजिक भाषावैज्ञानिकलाई आधार प्रदान गर्दछ ।
- ज) विश्व समुदायमा भइरहेको धार्मिक, सामाजिक, सांस्कृतिक समायोजनको संक्रमण अवस्थामा ज्ञान विज्ञानका कुरालाई एक अर्कामा हस्तान्तरण गर्न कोड मिश्रणको अध्ययनले सहयोग गर्ने देखिन्छ ।
- झ) शिक्षक र विद्यार्थीबीच सहज सम्बन्ध बनाई विभिन्न भाषिक परिवेशका विद्यार्थीलाई सहयोगात्मक शिक्षण गर्न कोड मिश्रणको अध्ययनले सहयोग गर्ने देखिन्छ ।
- ञ) दैनिक भाषिक क्रियाकलापमा प्रयोग हुने कोड मिश्रणयुक्त भाषिक रूपलाई शिक्षण सिकाइमा प्रयोग गर्न यस अध्ययनले सहयोग गर्ने देखिन्छ ।
- ट) नेपाली भाषाको पुरातनवादी शिक्षणको दृष्टिमा कक्षामा अर्को भाषा मिसाएमा त्यसलाई अपराधको रूपमा ठान्ने प्रवृत्ति हटाउन यो अध्ययनले सहयोग गर्ने देखिन्छ ।
- ठ) नेपाल जस्तो बहुभाषिक समाज भएको परिवेशमा तल्लो कक्षामा भाषा शिक्षण र अन्य विषयको शिक्षणमा पनि स्थानीय भाषिक परिवेशको कोड मिश्रण गरी शिक्षण गर्दा पठनपाठन स्वभाविक, प्रभावकारी र वैज्ञानिक हुने देखिन्छ ।

४.३ सुभाबहरू

कुनै पनि अध्ययन अनुसन्धान जति गरे पनि त्यसले पूर्णता प्राप्त गर्न सक्दैन । यो अध्ययन प्राज्ञिक प्रयोजनका लागि तयार गरिएको हुँदा यसका आफ्नै विशिष्टता र सीमा रहेका छन् । यस्ता अध्ययन अनुसन्धानबाट सम्बन्धित विषयमा व्यापक र गहन रूपमा नयाँ तथ्यहरू पत्ता लाग्नुका साथै यस्तै विषयमा थप अनुसन्धानहरू अझ व्यापक रूपमा हुँदै जाने देखिन्छ । यो अध्ययनका सबै निष्कर्षहरू अन्य भाषा साहित्यको अनुसन्धान हुवहु सामान्यीकरण नहुन सक्छ, त्यसैले यस अध्ययनको निष्कर्षका आधारमा यस प्रकृतिका अध्ययनका लागि निम्न सुभाबहरू उल्लेख गर्न चाहन्छु :

- क) साहित्यमा कोड मिश्रणयुक्त भाषा सबै वर्गका पाठकले बुझ्न नसक्ने हुँदा लेखकले जटिल प्रकृतिका कोड मिश्रण भएका ठाउँमा समानार्थी अर्थ साथैमा उल्लेख गर्नु सान्दर्भिक हुन्छ ।
- ख) साहित्यकारले स्वभाविक रूपमा प्रयोग हुने कोड मिश्रणलाई स्वीकार गरी प्रयत्नवश रूपमा कोड मिश्रण गर्ने कार्य नगर्दा नै कृति आम पाठकलाई सुगम हुने देखिन्छ ।
- ग) कोड मिश्रणको अध्ययन लागि यस विषयमा भएका अनुसन्धानका आधारमा कोड मिश्रणको स्पष्ट आधार वा खाका तयार गर्नु पर्दछ ।
- घ) नेपाली भाषाका कथा, कविता, नाटक, निबन्ध, आम भाषिक व्यवहार जस्ता पक्ष तथा क्षेत्रमा हुने अङ्ग्रेजी कोड मिश्रणको अनुसन्धान गर्न सकिने छ ।
- ङ) विभिन्न लिङ्ग, उमेर, भाषिक पृष्ठभूमि, सामाजिक, आर्थिक, शैक्षिक अवस्थाका भाषिक प्रयोक्ताले गर्ने कोड मिश्रणका विषयमा अनुसन्धान गर्न सकिने छ ।
- च) विभिन्न तालिम, अन्तर्क्रिया कार्यक्रम, कार्यशाला, सेमिनारहरूमा भाषावैज्ञानिक, शिक्षाविद, पाठ्यक्रमविदका साथै यसका सम्बद्ध पक्षहरूमा कोड मिश्रणको प्रभावकारिताका विषयमा छलफल गरी व्यावहारिक प्रयोजन दिन सकिने छ ।
- छ) कोड मिश्रणको अध्ययनका लागि सम्बन्धित कृतिमा अनुसन्धानकर्ताले अध्ययनीय भाषाको शब्द, पदावली, उपवाक्य, वाक्यजस्ता भाषिक तहमा कोड मिश्रणयुक्त भाषिक संरचना भएको कृति छनोट गर्नु बढी सान्दर्भिक हुन्छ ।
- ज) कोड मिश्रणको विषयमा कुनै पनि भाषा महत्त्वपूर्ण भएपनि हालको सन्दर्भमा नेपाली कृतिमा अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रणको अध्ययन बढी सान्दर्भिक देखिन्छ ।

४.४ भावी अध्ययनका लागि सम्भावित शीर्षकहरू

- क) नेपाली कथामा अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रणको अध्ययन
- ख) नेपाली समाचारपत्रहरूमा प्रयुक्त भाषामा कोड मिश्रण र कोड परिवर्तनको अध्ययन
- ग) नेपाली भाषी समाजमा हुने कोड मिश्रणको अध्ययन
- घ) नेपाली सञ्चार माध्यमले गर्ने अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रणको अध्ययन
- ङ) 'सहरको कथा' उपन्यासमा अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रणको अध्ययन
- च) कान्तिपुर एफ. एम.को 'पोस्मार्टम' कार्यक्रममा प्रयुक्त अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रणको अध्ययन
- छ) 'उर्गेनको घोडा' उपन्यासमा तामाङ भाषिक कोड मिश्रणको अध्ययन
- ज) नेपाली इन्टरनेट पत्रिकामा अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रणको अध्ययन
- झ) नेपाली चलचित्रमा प्रयुक्त अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रणको अध्ययन
- ञ) मानक नेपाली साहित्यमा माझपश्चिमा भाषिकागत कोड मिश्रणको अध्ययन

सन्दर्भसामग्री सूची

- अधिकारी, हेमाङ्गराज, (२०६५) सामाजिक र प्रायोगिक भाषाविज्ञान, (चौ. सं.) काठमाडौं :
रत्न पुस्तक भण्डार ।
- अधिकारी, हेमाङ्गराज र बट्टीविशाल भट्टराई, (२०६९) प्रयोगात्मक नेपाली शब्दकोश,
काठमाडौं : विद्यार्थी पुस्तक भण्डार ।
- क्रिस्टल, डि., (सन् २००३) अ डिक्सनेरी अफ लिङ्ग्विस्टिक्स एण्ड फोनोलोजी, अक्सफोर्ड :
ब्ल्याकवेल ।
- खनाल, पेशाल, (२०६४) शैक्षिक अनुसन्धान पद्धति, काठमाडौं : सनलाइट पब्लिकेसन ।
- गुरागाई, डिल्लीप्रसाद र भेषराज पोखरेल, (सन् २००५) साइकोलिङ्ग्विस्टिक्स एण्ड
सोसियालिङ्ग्विस्टिक्स , काठमाडौं : जुपिटर पब्लिसर्स एण्ड डिस्ट्रिब्युटर्स ।
- गौतम, रामप्रसाद, (२०६९) भाषिक अनुसन्धान विधि, काठमाडौं : दीक्षान्त पुस्तक भण्डार ।
- घिमिरे, सीमा, (सन् २००७) कोड मिक्सड इन टिभी प्रोग्राम : अ केस अफ कल कान्तिपुर,
अप्रकाशित स्नातकोत्तर शोधपत्र, अङ्ग्रेजी भाषा शिक्षा विभाग, त्रि. वि., कीर्तिपुर ।
- ढुङ्गेल, भोजराज र दुर्गाप्रसाद दाहाल, (२०६२) प्रायोगिक भाषाविज्ञान, काठमाडौं : एम. के.
पब्लिसर्स एण्ड डिस्ट्रिब्युटर्स ।
- नेपाली केन्द्रीय विभाग, (२०६३) कुञ्जिनी, अडक-१०, त्रि वि, कीर्तिपुर ।
- नेपाली भाषा शिक्षा विभाग, (२०६६) सम्प्रेषण, अडक-६, त्रि वि, कीर्तिपुर ।
- न्यौपाने, घनश्याम, (सन् २००७) इङ्लिस कोड मिक्सड इन नेपाली फल्क सङ्ग,
अप्रकाशित स्नातकोत्तर शोधपत्र, त्रि. वि., कीर्तिपुर ।
- पंगेनी, राजेन्द्रप्रसाद, (सन् २००५) कोड मिक्सड इन कान्तिपुर एण्ड क्लासिक एफ एम
रेडियो प्रोग्राम, अप्रकाशित स्नातकोत्तर शोधपत्र, अङ्ग्रेजी भाषा शिक्षा विभाग, त्रि.
वि., कीर्तिपुर ।

- पौडेल, ज्ञानेन्द्र, (सन् २००८) कोड मिक्सड इन द कान्तिपुर डेल्ली : अ डिस्क्रिप्टिभ स्टडी, अप्रकाशित स्नातकोत्तर शोधपत्र, अङ्ग्रेजी भाषा शिक्षा विभाग, त्रि. वि., कीर्तिपुर ।
- पौडेल, यमुना, (सन् २००७) इङ्लिस कोड मिक्सड इन प्रिन्ट मिडिया : अ केस अफ अन्नपूर्ण पोष्ट डेल्ली, अप्रकाशित स्नातकोत्तर शोधपत्र, अङ्ग्रेजी भाषा शिक्षा विभाग, त्रि. वि., कीर्तिपुर ।
- बन्धु, चूडामणि, (२०५२) अनुसन्धान तथा प्रतिवेदन लेखन, काठमाडौं : रत्न पुस्तक भण्डार ।
- बराल, परमेश्वर (सन् २००५) कोड मिक्सड इन नेपाली सिनेमा, अप्रकाशित स्नातकोत्तर शोधपत्र, अङ्ग्रेजी भाषा शिक्षा विभाग, त्रि. वि., कीर्तिपुर ।
- भट्टराई, रामप्रसाद, (२०६७) भाषिक अनुसन्धान विधि, (ते. सं.) काठमाडौं : शुभकामना प्रकाशन ।
- भण्डारी, पारसमणि र अन्य (२०६८) भाषिक अनुसन्धान विधि, काठमाडौं : पिनाकल पब्लिकेसन ।
- भण्डारी, पारसमणि र सालिकराम पौड्याल, (२०६७) सामाजिक भाषाविज्ञान मनोभाषाविज्ञान, (दो.सं.) काठमाडौं : विद्यार्थी पुस्तक भण्डार ।
- राई, विष्णु सिंह, (सन् २००५) साइकोलिङ्ग्विस्टिक्स एण्ड सोसियोलिङ्ग्विस्टिक्स, काठमाडौं : भुँडीपुराण प्रकाशन ।
- लम्साल, रामचन्द्र र अन्य, (२०६८) भाषिक अनुसन्धान विधि, काठमाडौं : क्याम्ब्रिज पब्लिकेसन ।
- लामिछाने, अर्जुन, (सन् २००६) कोड मिक्सड युज्ड इन सुपरमार्केट, अप्रकाशित स्नातकोत्तर शोधपत्र, अङ्ग्रेजी भाषा शिक्षा विभाग, त्रि. वि., कीर्तिपुर ।
- लुईटेल, रोहितबहादुर, (सन् २००५) कोड मिक्सड इन द नेपाली स्टोरिज, अप्रकाशित स्नातकोत्तर शोधपत्र, अङ्ग्रेजी भाषा शिक्षा विभाग, त्रि. वि., कीर्तिपुर ।

वाग्ले, मनप्रसाद, (सन् १९९६) रिसर्च मेथडस् इन एजुकेसन एण्ड सोसल साइन्सेज,
काठमाडौँ : गणेश हिमाल एजुकेसन ।

वार्ध, रोनाल्ड, (सन् २०००) इन इन्ट्रोडक्सन टु सोसियालिङ्गिस्टिक्स, अमेरिका : ब्लकवेल
पब्लिसर्स ।

वार्णोय, आर एल, (सन् १९८५) इन इन्ट्रोडक्टरी टेक्स्टबुक अफ लिङ्गिस्टिक्स एण्ड
फोनोलोजी, हरिद्वार : स्टुडेन्ट स्टोर ।

शर्मा, मोहनराज र खगेन्द्रप्रसाद लुईटेल, (२०५५) शोधविधि, काठमाडौँ : साभा प्रकाशन ।

सुबेदी, धनपति, (सन् २००१) इङ्लिस कोड मिक्सड इन गोरखापत्र डेल्ली, अप्रकाशित
स्नातकोत्तर शोधपत्र, अङ्ग्रेजी भाषा शिक्षा विभाग, त्रि. वि., कीर्तिपुर ।

हर्नवी, ए एस, (सन् २००५) अक्सफोर्ड एडभान्स लर्नस डिक्सनेरी, अक्सफोर्ड : अक्सफोर्ड
युनिभर्सिटी प्रेस ।

हुमागाईं विनोदप्रसाद, (सन् २००६) कोड मिक्सड इन नेपाली पप सङ्ग, अप्रकाशित
स्नातकोत्तर शोधपत्र, अङ्ग्रेजी भाषा शिक्षा विभाग, त्रि. वि., कीर्तिपुर ।

अनुक्रमाणिका - क

प्रश्नावली

आदरणीय पाठकज्यू ,

यो प्रश्नावली स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको नेपा. शि. ५९८ पाठ्यांशको अनुसन्धानात्मक उद्देश्य पूरा गर्ने प्रयोजनका लागि 'अन्तर्मनको यात्रा संस्मरणात्मक कृतिमा अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रणको अध्ययन' विषयमा पाठक अभिमत लिन प्रस्तुत गरिएको छ । नेपाली भाषिक साहित्यमा अङ्ग्रेजी भाषिक कोड मिश्रणका विषयमा नेपाली भाषा शिक्षा विभागका आदरणीय गुरु प्रा. डा. पारसमणि भण्डारीको प्राज्ञिक निर्देशनमा रही यो अनुसन्धान अगाडि बढेको छ । यस अनुसन्धान कार्यमा यहाँको रचनात्मक सहयोगको अपेक्षा गरेको छु ।

शोधार्थी

भवानीप्रसाद ढकाल

पाठक

नाम :

संलग्नता :

'अन्तर्मनको यात्रा' संस्मरणात्मक कृतिमा आधारित भएर यस प्रश्नावलीको उत्तर दिनुहुन म पाठकवर्गलाई नम्रतापूर्वक अनुरोध गर्दछु ।

अ) कृपया, प्रस्तुत प्रश्नका विषयमा आफ्नो धारणामा रेजा (✓) चिन्ह लगाउनुहोस् :

१) तपाईंले यस कृतिमा अङ्ग्रेजी शब्दहरू मिसिएको पाउनुभयो ?

क) पाइयो

ख) पाइएन

ग) थाहा भएन

२) नेपाली साहित्यमा अङ्ग्रेजी कोड मिश्रण स्वभाविक प्रक्रिया हो ।

क) सहमत

ख) असहमत

ग) तटस्थ

३) नेपाली भाषिक कृतिमा अङ्ग्रेजी कोड मिसाउनु नेपाली भाषा र संस्कृतिका लागि चुनौती सावित भएको छ ।

क) सहमत

ख) असहमत

ग) तटस्थ

४) लेखकले अङ्ग्रेजी भाषाप्रतिको नेपाली पाठकको मोह र दक्षताका कारण अङ्ग्रेजी कोड मिश्रण गरेका हुन् ।

क) सहमत

ख) असहमत

ग) तटस्थ

५) अन्य भाषाका तुलनामा अङ्ग्रेजी भाषा प्रतिष्ठाको भाषा भएकाले आधुनिक नेपाली साहित्यमा अङ्ग्रेजी कोड मिसाइन्छ ।

क) सहमत

ख) असहमत

ग) तटस्थ

६) लेखकले अङ्ग्रेजी कोड मिश्रणबाट साहित्यमा बढी मिठास थप्ने काम गरेका छन् ।

क) सहमत

ख) असहमत

ग) तटस्थ

७) यस कृतिमा अङ्ग्रेजी कोड मिसाई लेखकले नेपाली भाषा र संस्कृतिको उपेक्षा गरेका छन् ।

क) सहमत

ख) असहमत

ग) तटस्थ

८) लेखकले अङ्ग्रेजी कोड मिश्रण नगरी संस्मरणात्मक कृतिप्रति पाठकमा सही धारणा जगाउन सक्दैनन् ।

क) सहमत

ख) असहमत

ग) तटस्थ

९) अङ्ग्रेजी भाषाप्रतिको बढ्दो चासो र लेखकले आफ्नो अङ्ग्रेजी पृष्ठभूमिका कारण नेपाली भाषिक कृतिमा अङ्ग्रेजी कोड मिसाउँछन् ।

क) सहमत

ख) असहमत

ग) तटस्थ

१०) किन लेखकले साधारण नेपाली शब्दहरू जस्तै : 'पर्यटक, पूरा समय, दृष्य, अन्तिम' को सट्टा अङ्ग्रेजी शब्दहरू जस्तै : 'टुरिस्ट, फुलटाइम, भ्यू, फाइनल' प्रयोग गरेका हुन् ?

क) पाठकलाई आकर्षण गर्न

ख) लेखकको अङ्ग्रेजी वातावरणको प्रबलताले गर्दा

ग) नेपाली भाषा र संस्कृतिको बेवास्ताले

घ)(यदि कुनै भएमा)

आ) कृपया, तलका प्रश्नहरूमा आफ्नो धारणा व्यक्त गर्नुहोस् :

१) तपाईंको विचारमा किन यस संस्मरणात्मक कृतिमा अङ्ग्रेजी कोड मिसाइएको होला ?
कुनै तीन कारण प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

क)

ख)

ग)

२) निम्न लिखित अवस्थाहरूमा कोड मिश्रण गर्नुका मुख्य कारणहरू केकस्ता हुन सक्छन् ?
आफ्नो विचार प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

हामी अमेरिका पुगेकै दिन ढाडको हाड फ्रयाक्चर भएछ । (पृ. सं.- ३)

अविवेक कमन सेन्सको अभाव हो । (पृ. सं.- ८८)

मैले मेरो क्रियाशील सदस्यता रिभ्यु गरें । (पृ. सं.-१४५)

तपाईंको अप्रेसन गर्ने केस होइन । (पृ. सं.- २०४)

कारणहरू :

क)

ख).....

ग)

घ).....

३) यस संस्मरणात्मक कृतिमा भाषिक स्तरमा केकस्ता कोडहरू मिश्रण भएका छन् ?

क) ख)

ग) घ)

४) लेखकले कस्ता समय, सन्दर्भमा र विषयमा अङ्ग्रेजी कोड मिश्रणको प्रयोग गर्ने अनुभव
गर्नु भएको छ ? आफ्नो अभिमत दिनुहोस् ।

क)

ख)

ग)

घ)